

MASTER THESIS

Journalistiek en het WWW

Een kwalitatief onderzoek naar internetgebruik
onder burger- en professionele journalisten

B. van den Hooven, 361723
Erasmus Universiteit Rotterdam
Begeleider: Mijke Slot, M.A.
Tweede lezer: Bernadette Kester
Master Media en Cultuur
ESHCC
22-06-2012

1	INLEIDING	6
1.1	Vervagende grenzen	6
1.2	Vraagstelling	8
	Onderzoeksvraag	8
	Deelvragen	9
1.3	Definities en beperkingen	9
	Burgerjournalistiek, traditionele journalistiek	9
	Internetgebruik	10
1.4	Opzet	10
2	Theoretisch kader	12
2.1	Functies van de journalistiek	12
	Academische verdeeldheid	12
	Doelstellingen van de journalistiek	13
	Journalistiek en democratie	14
	De journalist als waakhond	14
	De journalist als gatekeeper	15
	Vormen van journalistiek	15
2.2	Journalistiek, internet en de nieuwe media	16
	Een nieuwe rol	16
	Nieuwe verdienmodellen	17
	Types internetjournalistiek	18
	Toekomstscenario's	18
2.3	Burgerjournalistiek versus traditionele journalistiek	19
	Pro-Am Revolution en het open source-model	19
	Definitie	20
	Verschillen tussen professionele en burgerjournalistiek	21
	Groeiend aandeel	21
	Aanvulling of bedreiging?	22
2.4	Motivatie	22
	Voorgaand onderzoek	22
	Uses-and-Gratifications-benadering	23
2.5	Betekenis voor de master thesis	26
	Paragraaf 1: Functies van de journalistiek	26
	Paragraaf 2: Journalistiek en nieuwe media	27
	Paragraaf 3: Burgerjournalistiek en traditionele journalistiek	28
	Paragraaf 4: Motivaties	28
3	METHODIEK	30
3.1	Dataverzameling	30
	Het kwalitatieve diepte-interview	30
3.2	Operationalisatie	31
	Functies van het internet	31
	1: Internet als naslag- en zendmiddel	31
	2: Internet als collaboratiemiddel	32
3.3	Respondenten	33
	Selectie	33
3.4	Dataverwerking	33
	Discoursanalyse	34
3.5	Journalisten	35

4	RESULTATEN.....	37
4.1	Definiëring.....	37
4.1.1	De professionele journalist	37
	Hoofdkomen	37
	Beroepsethiek	37
	De ‘waakhondrol’	38
	Maatschappelijke taken	38
4.1.2	De burgerjournalist	39
	De burgerjournalist in de ogen van de professioneel	39
	Specialisatie.....	40
	Maatschappelijke relevantie.....	41
	Grens burger- en traditionele journalistiek	41
4.1.3	Journalistieke activiteiten	42
	Bloggen	43
4.2	Internetgebruik onder professionele journalisten	44
4.2.1	Internetgebruik in de journalistieke praktijk.....	44
	Twitter	46
4.2.2	Gevolgen van internetgebruik voor de professionele journalistieke praktijk ...	47
	Internetjournalistiek en democratie	47
	Een veranderende rol	48
	Verdienmodellen in de internetjournalistiek.....	48
	Drukpers versus het web	49
	Versnelling.....	50
4.3	Internetgebruik onder burgerjournalisten.....	52
4.3.1	Historische context	52
4.3.2	Internetgebruik in de praktijk van de burgerjournalistiek	53
4.3.3	Betekenis van internet voor de burgerjournalistiek	54
	Open source-model	54
	Betrouwbaarheid	55
	Mengvormen.....	57
	<i>Communities</i> en de blogwereld	57
4.4	Motivaties internetgebruik: professionele journalisten	59
	Efficiëntie.....	59
	Betrouwbaarheid door toegenomen controleermogelijkheden.....	59
	Discussie uitlokken.....	60
	Noodzaak.....	60
4.5	Motivaties internetgebruik: burgerjournalisten	62
	Efficiëntie.....	62
	Promotie	62
	Gebrek aan financiële middelen	62
	Ander geluid.....	63
	Noodzaak.....	64
	Bijdrage aan publiek debat.....	64
5	CONCLUSIE.....	66
5.1	Definitie.....	66
5.2	Twee internetprofielen.....	66
	Het “transmissie”-internetprofiel	67
	Het “rituele” internetprofiel	67
5.3	Heersende discoursen omtrent internetgebruik	68
	Verandering van de journalistieke rol.....	69
	Versnelling en digitalisering.....	69

Types journalistiek.....	69
Naar een open-source-model.....	69
5.4 Motivaties	70
5.5 Antwoord op de onderzoeksvraag.....	71
Literatuur	75
Bijlage: <i>Topic list</i> bij interviews	79

VOORWOORD

Een voorwoord. Daarin is plek voor aankondigingen. Relevanties. Verklaringen. Voorbeelden. En dan vooral voor een vraag als: waarom een onderzoek over burgerjournalistiek in vergelijking tot professionele journalistiek? Waarom *an sich* een onderzoek naar journalistiek?

Beste lezer, ik kan u slechts antwoorden met passie. Een onverklaarbare, onmogelijk met referenties en verwijzingen te onderbouwen bewondering voor het werk dat journalisten doen. Voor de manier waarop zij zich voor momenten lijken terug te trekken uit de zoemende, bezige maatschappij, met het doel haar kritisch te beschouwen en verbanden te leggen. Voor de gewoonte geen woord voor slag of stoot aan te nemen als 'waar' zonder te reflecteren op de tegenzijde. En vooral voor de wonderlijke macht die in de handen der publicisten met een publiek ligt: het kunnen doorvertellen van die verhalen die je als persoon de haren te berge laten rijzen, die een morele boodschap, bijzonder vertoon van moed of schrijnend onrecht bevatten.

Deze irrationele bewondering dreef mij al vroeg het journalistieke pad op. Ik zal u de afgezaagde schoolkrantverhalen besparen. Nu, na een jaartje redactie- en interviewwerk voor regionale nieuwswebsite Regiokrant.nu, vier jaar verslaggeving voor de lokale omroep, een aantal artikelen voor de lokale krant en het hoofdredacteurschap van de recensiewebsite cultuurpodium.nl, loop ik met erg veel plezier stage bij het radioprogramma Met het Oog op Morgen, een van de oudste en best beluisterde programma's op radio 1 van de NOS. Ik hoef dan ook nooit meer iets voor mijn verjaardag. Ik mag verhalen vertellen. Voor u ligt er één.

Dit verhaal, waarin de journalistiek zelf centraal wordt gesteld, is verteld door mij, maar zeker niet door mij alleen. In de eerste plaats gaat mijn dank dan ook uit naar begeleidster Mijke Slot, Eerste-Hulp-Bij-Scriptie-deskundige, die een sublieme kalmte en rationaliteit aan de dag legt waar zelfs de stresslevels van ondergetekende niet tegen opgewassen zijn. Naar mijn ouders, vrienden en huisgenootjes, die vijf zware maanden van *mental coaching* achter de rug hebben. Naar Cees Bos, die mij bij helse zolderkamertemperaturen een Gammakantoor met airco in jaagt en mijn telefoon afpakt, want dat geflurk leidt af. Naar de stichting Netwerk Democratie, die een werkplek verschafte. Maar in het bijzonder een stevig dankwoord naar alle elf respondenten die hun tijd belangeloos hebben gegeven voor mijn verhaal, met enthousiasme, belangstelling en betrokkenheid. Dankzij hen is deze master thesis tot stand gekomen. Een verhaal over verhalenvertellers.

1 INLEIDING

1.1 Vervagende grenzen

“I am from Dujiangyan. I am now in Hangzhou. I contacted my family at around 10 o’clock.

Up to now what I learned from my family is:

In town: Massive collapse of buildings in Xinjian Primary School, the Chinese medical hospital, the row of old houses in the lower section of Jianshe Road, the whole building of the Internet café on the upper section of Xujia Road, [and] half of the street on Kuiiguang Road.

The School of Light Industries also has some collapsed buildings. It has been raining. Most people did not sleep at home, and were gathering in the streets.”

(“Throughtrain to earthquake damages”, 2008, zoals geciteerd in Allan & Thorsen, 2009, p. 99)

Internetgebruiker ‘Little Orchid’ plaatste dit bericht in 2008 op de website Tianya Club, een van de grootste Chinese websites, die regelmatig enkele honderdduizenden bezoekers trekt (Allan & Thorsen, 2009). Het bericht is een bondig verslag van een gebeurtenis en bevat feitelijke informatie: het is echter niet geschreven door een professionele verslaggever, maar door een burger en ooggetuige. De schakel tussen een dergelijk verslag van de hand van deze Chinese burger en een internationaal uitgegeven wetenschappelijke bundel, is het internet.

Internet viert hoogtij. In Nederland is de helft van de internetgebruikers online via mobiele apparatuur. Het ‘mobiel’ online zijn is in een jaar tijd verdubbeld, zo bleek uit een onderzoek in oktober 2011 (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2011). Deze cijfers vormen een statistische indicatie van het groeiende aandeel van techniek in de dagelijkse communicatie tussen mensen. Niet alleen wordt de *smartphone* steeds belangrijker onder internetgebruikers, ook ligt internet aan kop wat betreft mediaconsumptie: het wint langzaam maar zeker de strijd van traditionele mediaproducten (CBS, 2011).

De Nederlandse maatschappij is online. In mediagebruik heeft het internet een van de grootste aandelen, zo niet het grootste aandeel gekregen. Wat betekent dit voor de mensen die verantwoordelijk zijn voor de productie van media-inhoud? Het ‘web’ heeft voor zowel informatieverzameling als –publicatie belangrijke veranderingen gebracht. Aangezien het publiceren van informatie ten grondslag ligt aan de journalistiek, is het gebruiken van internet een belangrijke ontwikkeling voor deze beroepssector.

De genoemde cijfers over de toegang van burgers tot (mobiel) internet geven echter te denken of de publicatie van informatie nog wel beperkt kan worden tot de journalistieke beroepssector. Het toegenomen internetgebruik door burgers levert namelijk meer en meer berichten op vanuit wat voorheen een voornamelijk consumerend publiek was (Livingstone, 2004). Tot aan de komst van het internet domineerden de zogenoemde massamedia: televisie, radio en kranten verspreidden informatie via een *one-to-many*-communicatiestructuur (Livingstone, 2004; Morris & Ogan, 1996). In deze structuur bevindt zich één centraal uitzendpunt – het betreffende medium – dat informatie verzendt naar diverse ontvangers. De traditionele, professionele journalistiek bevond zich in dat centrale uitzendpunt, met als ontvangers het lezend, kijkend en luisterend publiek. De afgrenzing tussen de journalist als zender en de burger als ontvanger was duidelijk.

Het internet bracht echter roering teweeg in deze scheiding. De *one-to-many*-communicatievorm transformeerde op het internet naar een *many-to-many*-vorm: de vele ontvangers van informatie konden met behulp van het internet nu zelf ook informatie naar elkaar verzenden (Livingstone, 2004; Morris & Ogan, 1996). De mediaconsument stapte voor het eerst in de rol van producent, zo impliceert de term '*prosumer*', een samentrekking van '*consumer*' en '*producer*', reeds opgeworpen door Toffler in 1980. Een specifiek verschijnsel binnen deze trend, waarbij burgers het heft in eigen handen nemen in de productie van mediamateriaal, wordt vaak aangeduid met de term 'burgerjournalistiek'. De opkomst van het internet in brede maatschappelijke kringen is belangrijk geweest voor de groei van deze burgerjournalistiek (Kenniland, 2011). Deze ontwikkeling heeft de traditionele, professionele journalistiek niet ongemoeid gelaten. Het eerdere verschil tussen de journalist als zender van informatie en de burger als ontvanger ervan, vervaagde: ook burgers begonnen journalistieke activiteiten te ontplooiën, met het internet als dankbaar publicatiekanaal. Stichting Kenniland spreekt in een rapport uit 2011 over een omslag naar een journalistiek waarin burgers een essentiële rol spelen, wat een herdefiniëring inhoudt voor de professionele journalistiek (Kenniland, 2011).

De invloed van internet in deze herdefiniëring is volgens het rapport onmiskenbaar. Het gebruik ervan in de professionele journalistiek enerzijds en in de burgerjournalistiek anderzijds is daarom een goede maatstaf voor het peilen van de verschillen tussen beide sectoren. Bij een onderzoek naar het gebruik van een medium is tevens de achterliggende motivering voor dit gebruik van belang. Het onderzoeken van internetgebruik en motivaties achter mediagebruik zijn bekende thema's binnen de mediawetenschappen. Ook de journalistiek is het onderwerp van vele wetenschappelijke studies. Het onderzoek naar internetgebruik door journalisten is in de afgelopen tien jaar omvangrijker geworden. In 2009 onderzochten Hermans, Vergeer en Pleijter, die het aandeel van internet in de journalistiek zagen groeien, of zij bepaalde factoren konden ontdekken die

internetgebruik door professionele journalisten konden voorspellen. Zij moesten concluderen dat demografische gegevens als leeftijd of opleiding geen verband hielden met de hoeveelheid tijd die op het internet werd gependend of de aard van activiteiten die online werden ontplooid; functionaliteit was de belangrijkste motivatie voor professioneel journalistiek internetgebruik. Andere onderzoeken op dit gebied beoogden tevens journalistiek internetgebruik in kaart te brengen (Garrison, 2003; Paulussen, 2004; Pleijter, Hermans & Tebbe, 2005). Elk van deze studies is echter begrensd door de focus op de traditionele professionele journalistiek: internetgebruik in de burgerjournalistiek is een onderbelicht gebied.

Met deze master thesis wordt daarom gestreefd naar een aanvulling op dit literaire corpus door niet alleen het internetgebruik van professionele journalisten, maar ook dat van burgerjournalisten te bestuderen, de verschillen hiertussen te beschrijven en de motivaties die in beide sectoren gelden voor dit internetgebruik, aan het licht te brengen. Niet eerder werd een kwalitatief onderzoek naar internetgebruik en motieven daarvoor onder journalisten benaderd vanuit de invalshoek van de scheiding tussen professionele en 'amateur'-journalistiek. De rol van het publiek ten opzichte van de media is getransformeerd van consument naar producent: wetenschappelijk onderzoek moet met deze transformatie meegaan en deze vernieuwde rol duiden (Livingstone, 2004). Ook maatschappelijk gezien is een dergelijk onderzoek zinnig: wanneer alleen al op landelijk Nederlands niveau gekeken wordt naar de eerder genoemde cijfers van het CBS, kan worden gesteld dat internet een actueel begrip is in de samenleving. Een hieraan verwante ontwikkeling is de groei van de burgerjournalistiek (Kennisland, 2011), die in deze master thesis tegenover de professionele journalistiek gezet wordt in het licht van internetgebruik.

1.2 Vraagstelling

Onderzoeksvraag

De strekking van deze master thesis is vertaald naar de volgende onderzoeksvraag:

“In hoeverre verschillen Nederlandse burger- en traditionele journalisten in het gebruik van internet bij het brengen van nieuws en welke motieven liggen hieraan ten grondslag?”

Deze onderzoeksvraag bevat diverse concepten, zoals de burgerjournalistiek, de traditionele journalistiek en 'internetgebruik'. Deze concepten worden in de volgende paragraaf nader toegelicht. Naast het in kaart brengen van verschillen zal ook worden bestudeerd welke motivaties voor bepaald internetgedrag worden opgegeven. Deze motivaties worden besproken in het licht van de Uses-and-Gratifications-benadering.

Deelvragen

Om alle onderdelen van de bovenstaande onderzoeksvraag stapsgewijs te kunnen beantwoorden, zijn de volgende deelvragen geformuleerd.

1. In hoeverre gebruiken traditionele journalisten internet bij hun verslaggeving van nieuws?
2. In hoeverre gebruiken burgerjournalisten het internet bij hun verslaggeving van nieuws?
3. Welke motieven hebben traditionele journalisten om het internet te gebruiken bij de verslaggeving van nieuws?
4. Welke motieven hebben burgerjournalisten om het internet te gebruiken bij de verslaggeving van nieuws?

In het theoretisch kader zal uiteengezet worden welke globale verschillen er tussen de professionele en burgerjournalistiek bestaan. De eerste twee deelvragen hebben ten doel om, met deze verschillen als uitgangspunt, te onderzoeken hoe beide partijen omgaan met het internet. Ook in de derde en vierde deelvraag zijn de verschillen tussen deze groepen het uitgangspunt; middels deze vraag zullen de achterliggende motivaties voor het gebruiken van internet voor journalistieke werkzaamheden worden bestudeerd.

Bij het bestuderen van de burger- en traditionele journalistiek en de positionering van beide partijen jegens elkaar en in de samenleving zal ook aandacht worden besteed aan de veranderende rol van de burger in de samenleving. Op de achtergrond van de recente ontwikkelingen in de burgerjournalistiek, die in het theoretisch kader zijn genoemd, bevindt zich namelijk de burger, wiens rol in de maatschappij voortdurend aan verandering onderhevig is. De ontwikkelingen in de burgerjournalistiek zijn wellicht te vertalen naar de voor het huidige tijdperk kenmerkende veranderingen in de maatschappelijke positie van de burger.

De tijdsperiode die in deze master thesis bestudeerd wordt, betreft het hedendaagse tijdperk. Het te bestuderen internetgebruik van de journalisten heeft betrekking op het huidige jaar en loopt wellicht terug tot enkele voorgaande jaren, wanneer respondenten relevante ervaringen uit het nabije verleden aandragen, zoals het leren omgaan met bepaalde internetdiensten.

1.3 Definities en beperkingen

Burgerjournalistiek, traditionele journalistiek

“Zo lang als het woord ‘burgerjournalistiek’ bestaat, zo lang wordt het woord op verschillende manieren gebruikt en geïnterpreteerd. Het begrip is een samenraapsel van alle definities, interpretaties en karakteristieken die er sindsdien aan zijn gegeven,” schrijft Emil van Oers (2010) in zijn scriptie over burgerjournalistiek (p. 7). In deze master thesis wordt er, voorafgaand aan het

formuleren van een antwoord op bovenstaande hoofd- en deelvragen, naar gestreefd om een toepasbare definitie van de burgerjournalist te geven. Met behulp van de respondenten 'uit het veld' zullen diverse afwegingen worden besproken die rondom deze definiëring bestaan, zoals het wel of niet betaald krijgen voor journalistiek werk of de grens tussen burger- en professionele journalistiek. Daarnaast zal met de respondenten worden besproken wat zij verstaan onder een 'journalistieke' activiteit.

Internetgebruik

De term 'internetgebruik' is een algemeen en breed begrip. Het internet is immers een wereldwijd platform, dat een grote verscheidenheid aan diensten, communicatiekanalen en informatiestromen bevat. Het gebruiken ervan kan op kwantitatieve wijze uitgedrukt worden, zoals in de tijd die men spendeert op internet of het aantal diensten waarvan men gebruikmaakt (Vergeer, Hermans en Pleijter, 2009). In deze master thesis is echter gekozen voor een kwalitatieve benadering. Op basis van bevindingen uit het theoretisch kader zal in de methoden-sectie een categorisering worden opgesteld van internetgebruik. Deze categorisering zal fungeren als 'kapstok' bij het bespreken van en formuleren van een conclusie over het internetgebruik van professionele en burgerjournalisten.

1.4 Opzet

Het onderwerp van deze master thesis bevindt zich op vele aspecten in een raakvlak met academische studies die eerder zijn verricht. Zo zijn de diverse manieren waarop en doeleinden waarvoor het internet gebruikt wordt, eerder onderzocht (Kalmus, Realo, & Siibak, 2011; Bumgarner, 2007; Chen, 2011). Het vakgebied van de journalistiek en de verschillende takken die er deel van uitmaken, is bestudeerd en beschreven door vele academici, onder meer door Deuze, Bruns en Pleijter. Deze master thesis sluit dan ook aan op diverse publicaties in het veld van de mediawetenschappen. Om deze reden wordt, voorafgaand aan de beschrijving van het empirische onderzoek, een overzicht geboden van relevante literatuur in een theoretisch kader, waardoor in het resterende deel van de master thesis kan worden voortgebouwd op eerdere inzichten uit de literatuur.

Na dit theoretisch kader volgt een beschrijving van de methodiek die in deze studie is toegepast. Deze is gebaseerd op de techniek van het diepte-interview. In de sectie Methodiek zijn een vraagstelling bestaande uit hoofd- en deelvragen en een gedetailleerde beschrijving van de respondenten uit het onderzoek opgenomen. Tevens wordt verantwoord op welke manier de verzamelde data verwerkt zijn en waarom gekozen is voor het diepte-interview als onderzoeksmethode.

Het hoofdstuk Methodiek wordt gevolgd door een gedeelte waarin de resultaten van het onderzoek worden beschreven. Op basis van uitspraken die in de interviews gedaan zijn, wordt een overzicht van de gesprekken geboden. Dit overzicht is gestructureerd aan de hand van diverse thema's die in de interviews aan bod zijn gekomen en die met meerdere respondenten besproken zijn.

In de afsluitende sectie wordt tenslotte in kaart gebracht welke conclusies uit de in de interviews verzamelde data getrokken kunnen worden. Deze conclusies worden besproken in het licht van inzichten uit het theoretisch kader en worden geplaatst in een maatschappelijke context die door de respondenten is geschetst.

2 Theoretisch kader

De concepten die in deze master thesis aan bod komen, zijn reeds bestudeerd in eerdere onderzoeken. Dit hoofdstuk biedt een overzicht van deze studies en de inzichten die zij hebben opgeleverd, zodat in het huidige onderzoek kan worden voortgebouwd op deze bevindingen. In dit theoretisch kader wordt allereerst stilgestaan bij de functies van de journalistiek die in de literatuur genoemd worden en de rol van de journalistiek in een democratische maatschappij. Hierop volgt een bespreking van de veranderingen die de komst van de nieuwe media teweeggebracht heeft voor dit traditionele denken over journalistiek. Vervolgens worden de ontwikkeling van de burgerjournalistiek en de verschillen tussen deze sector en de professionele journalistiek beschreven. Tenslotte wordt aandacht besteed aan motivaties voor internetgebruik en de Uses-and-Gratifications-benadering, waarna de bevindingen die voor deze master thesis van belang zijn, nogmaals worden samengevat.

2.1 Functies van de journalistiek

Academische verdeeldheid

Het academische denken over journalistiek vertoont op overkoepelend niveau een bepaalde verdeeldheid. Deze master thesis borduurt om deze reden voort op de aanname dat diversiteit ten grondslag ligt aan de journalistiek. Het beroep van journalist is niet legitiem: dit betekent dat iedereen zichzelf journalist mag noemen en dat er geen algemeen geldende bepalingen bestaan voor het claimen van deze 'titel'. De grens tussen professionele en burgerjournalistiek, een belangrijk thematisch onderscheid in het huidige onderzoek, is dan ook geen scherpe lijn.

De academische wereld kent geen duidelijke consensus in het denken over de journalistiek. Niet alleen schippert discoursvorming over journalistiek heen en weer tussen de pragmatische nieuwsproductiewereld en de "geïstitutionaliseerde" universitaire wereld, maar ook binnen deze universitaire wereld bestaan grote verschillen in het denken over de journalistiek tussen de geestes- en de sociale wetenschappen (Deuze, 2005).

In de communicatiewetenschappen bestaan diverse opvattingen over de maatschappelijke functies die communicatie tussen mensen te vervullen heeft. Aangezien communicatie een kernonderdeel van de journalistiek vormt, waarin het doorgeven van informatie centraal staat, is ook de discussie over communicatiedoelinden relevant voor het denken over de journalistiek (Zelizer,

2011). Ten grondslag aan deze discussie liggen twee verschillende begrippen van communicatie, namelijk als transmissie en als ritueel (Carey, 1989; Dewey, 1916). De spanning tussen deze twee interpretaties is een oud twistpunt binnen de communicatiewetenschappen. Het zien van communicatie als een transmissie is een concept dat enkele eeuwen in westerse samenlevingen domineerde, met als hoofddoel de verspreiding van informatie, vaak met religieuze inslag. Later ontwikkelde zich in deze westerse samenlevingen ook het begrip van communicatie als ritueel, hoewel communicatie sinds jaar en dag als 'ritueel' functioneert. In deze betekenis is communicatie, door het herhalen en uitwisselen van informatie, een manier om een gemeenschap te vormen (Van der Weijden, 2007).

Doelstellingen van de journalistiek

Wanneer deze twee discoursen over communicatie in een journalistiek licht worden geplaatst, vloeien hieruit twee verschillende opvattingen over de functie van de journalist voort. Als communicatie hoofdzakelijk dient ter transmissie van informatie, houdt dit in dat de journalist in principe geen eigen inbreng heeft bij het verstrekken van nieuws en tot hoofdtaak heeft burgers te informeren over gebeurtenissen, zonder zelf een kritische evaluatie hierop te presenteren. Daartegenover staat het discours 'communicatie als ritueel', waarbij de verbinding tussen gemeenschappen centraal staat en journalisten een actieve, 'mediërende' houding moeten aannemen om actieve participatie door burgers te stimuleren, zodat informatie zich niet als eenrichtingsverkeer, maar in de vorm van een dialoog beweegt (Van der Weijden, 2007).

Ruim een decennium geleden stelde de Amerikaanse Committee of Concerned Journalists zichzelf eveneens de vraag welke doeleinden de journalistiek beoogt. Hieruit ontstond het boek 'The elements of journalism' (Kovach & Rosenstiel, 2007). In dit boek identificeren de auteurs diverse essentiële functies van de journalistiek voor de maatschappij. Kovach en Rosenstiel (2007) stellen dat de functionaliteit van journalistiek niet begrensd wordt door technologie, door journalisten of door de technieken die zij gebruiken: "*The principles and purpose of journalism are defined by something more basic: the function news plays in the lives of people*" (p. 11). De auteurs onderstrepen wat zij het belangrijkste doel van de journalistiek vinden: het bieden van de informatie die burgers nodig hebben om vrij en onafhankelijk te zijn. Met dit doel als uitgangspunt zijn in het boek acht 'sleutelprincipes' van de journalistiek geformuleerd. Journalisten hebben, volgens Kovach en Rosenstiel, te allen tijde een verplichting de waarheid te verkondigen; zij moeten trouw zijn aan de burgers; verificatie is hun essentiële discipline; zij moeten onafhankelijkheid bewaren jegens degenen waarover zij schrijven; zij moeten machthebbers in de gaten houden en de 'stemlozen' een stem geven; zij moeten een forum voor publieke kritiek bieden; zij moeten het nieuws begrijpelijk en 'in proportie' houden; en zij moeten hun persoonlijke geweten laten spreken.

Journalistiek en democratie

Dergelijke principes zijn geformuleerd vanuit een maatschappelijke invalshoek met democratische ondertoon. De democratie is dan ook een belangrijk thema in de literatuur over journalistieke doelstellingen. Gezien de nauwe relatie tussen journalisten en machthebbers wordt het bestaan van een kritische pers vaak gezien als essentieel voor een goed functionerende democratie (Gans, 2004). In de volgende alinea's zullen twee belangrijke maatschappelijke rollen van de journalist worden besproken: een daarvan betreft de 'waakhondrol', die een democratische dimensie heeft. Bij machtsmisbruik kan de journalist via de media als 'waakhond' alarm slaan bij het stuiten op misstanden en heeft de mogelijkheid op grote schaal bekend te maken op welke manier democratische principes eventueel geschonden worden.

Niet alleen wordt de professionele journalistiek geassocieerd met democratische principes: ook met de burgerjournalistiek worden deze in verband gebracht. Goode (2009) bespreekt de civiele journalistiek in het licht van de democratische functie van de journalistiek. Hij benadrukt dat de betekenis van burgerjournalisten voor de democratie momenteel nog van hypothetische aard is en zich (nog) niet in concrete vorm voordoet. Een belangrijke factor hierbij is volgens Goode de "agenda-setting" binnen de huidige professionele nieuwsproductie. Hoewel burgers middels het internet steeds meer mogelijkheid hebben tot actief reageren op nieuws, is het de (door professionele journalisten bepaalde) agenda van wat nu precies nieuws is, nog steeds niet transparant voor het publiek (Goode, 2009).

De journalist als waakhond

De totstandkoming van dergelijke 'sleutelprincipes' van een beroep vloeien voort uit ideologische overwegingen over de maatschappelijke functionaliteit van de journalistiek. De rode draad in bovenstaande opsomming van Kovach en Rosenstiel betreft de 'waakhondfunctie' van de journalist, een term die in de academische literatuur vaak wordt genoemd wanneer het de relatie van de journalist tot de maatschappij betreft (Deuze, 2005; Kovach & Rosenstiel, 2007). De journalist in de rol van 'waakhond' fungeert als klokkenluider bij verborgen misstanden door de invloed van machthebbers. Het verband tussen journalisten en machthebbers is dan ook een belangrijk thema in de literatuur over journalistiek. Een vraagstuk hierbij is de mate van politieke macht die de journalistiek in handen heeft, aangezien zij door hun informerende functie een verbindende schakel vormen tussen bestuurders en burgers. Machthebbers kunnen zowel publiek (overheden) als privaat (bedrijven) zijn; in het huidige onderzoek wordt de term 'machthebbers' in beide betekenissen bedoeld.

De journalist als gatekeeper

Naast de waakhondrol wordt in de literatuur een tweede, van oudsher belangrijke functie van de journalistiek beschreven die wordt aangeduid met de term *'gatekeeper'* (Singer, 1997). De journalist in de rol van *gatekeeper* selecteert en filtert nieuws uit de stroom van informatie die tot zijn of haar beschikking staat en presenteert deze selectie aan het publiek. Zo wordt binnen de journalistiek een bepaalde 'nieuwsagenda' opgesteld om het mediadieet van de moderne burger enigszins behapbaar te houden (Goode, 2009). In dit selectieproces bevond zich tot enkele jaren geleden de traditionele journalistieke redactie aan de poort in de rol van *'gatekeeper'*. Deze functie was van aanzienlijk belang in de mediawereld en in de relatie van de nieuwsmakers met hun publiek: *"I grew up in a highly centralized world where news and information were tightly controlled by a few editors, who deemed to tell us what we could and should know,"* constateert Rupert Murdoch, mediamagnaat en directeur van het Amerikaanse mediabedrijf News Corporation, in zijn speech op de jaarlijkse meeting van de American Society of Newspaper Editors (Murdoch, 2005, zoals geciteerd in Allan, 2006, p. 2). In deze speech vertelt Murdoch over de verandering in houding ten opzichte van nieuwsvoorziening die hij constateert in de nieuwe generatie, die niet wil dat hen wordt verteld welk nieuws belangrijk is; in plaats daarvan willen jonge mensen zelf bepalen op welke manier zij nieuws vernemen en welk nieuws daarvan belangrijk is (Allan, 2006).

Vormen van journalistiek

De voorgaande literatuur heeft betrekking op de algemeen geldende doelstellingen in de journalistiek, waarvan de waakhondrol ten behoeve van de democratie en de 'gatekeeperrol' de belangrijkste onderdeel zijn. Deze doelstellingen zijn geformuleerd als geldend voor de gehele journalistieke sector. Deze sector is echter niet homogeen, maar kent diverse soorten, vormen en differentiaties. In grote lijnen zijn vier types journalistiek te onderscheiden: traditionele journalistiek, *online* journalistiek, publieke en participerende journalistiek (Van der Weijden, 2007).

Traditionele journalistiek betreft het beroep van de journalistiek in klassieke zin: de professionele, betaalde verslaggever die werkt voor een massaal verspreid medium zoals de krant, de radio of de televisie en nieuws overbrengt aan het publiek hiervan. Naast deze traditionele journalistiek ontwikkelde zich in de afgelopen decennia een vorm die door onder andere Deuze wordt aangeduid als *'online'* journalistiek en haar eigen subtypes kent, die in paragraaf 2.2 nader worden toegelicht.

Een derde vorm betreft de publieke journalistiek. Dit begrip, dat in diverse academische studies genoemd wordt, representeert de opvatting dat de belangrijke functie die de journalistiek in de maatschappij en de democratie vervult, een vorm van macht met zich meebrengt. Journalisten kunnen en moeten volgens deze visie daarom via hun publicaties aanzetten tot politiek activisme en maatschappelijke participatie van burgers (Merritt, 1995; Rosen, 1992). Een belangrijk verschil tussen

de publieke journalistiek en de traditionele journalistiek is de aanname dat een journalist politieke macht heeft en deze in samenwerking met de burger dient om te zetten in politieke activiteiten, een aanname die niet geldt binnen de traditionele journalistiek.

Tenslotte is er de laatste vorm: participerende journalistiek, ook wel bekend als 'burgerjournalistiek'. In paragraaf 2.3 wordt de burgerjournalistiek verder besproken.

2.2 Journalistiek, internet en de nieuwe media

De komst van het internet heeft de traditionele journalistiek revolutionair veranderd (Deuze, 1999). Het veroorzaakte een zekere herdefiniëring van de aard en doelstellingen van de journalistiek zoals deze zijn beschreven in paragraaf 2.1. Nieuwe digitale technieken zijn toegevoegd aan het werkveld van de journalistiek. Digitalisering en de intrede van de nieuwe media hebben niet alleen het journalistieke werkproces veranderd, maar ook de wereld van het mediapubliek en de relatie tussen beiden. Digitalisering van data en verbindingen via het internet hebben de mogelijkheden tot efficiënte informatieverwerking aanzienlijk verbeterd, zoals Koch al in de jaren negentig observeerde (Koch, 1991). Deze paragraaf biedt een overzicht van enkele belangrijke thema's uit de academische literatuur over journalistiek en nieuwe media.

Een nieuwe rol

De ontvangst van het internet in de traditionele media is niet altijd even positief geweest. Zo wordt bijvoorbeeld gesteld dat er in deze sector een bepaalde terughoudendheid ten opzichte van vernieuwing heerst, of zelfs een "*fear-driven defensive innovation culture*" (Kennisland, 2011; Nguyen, 2008), waarbij verondersteld wordt dat professionele media zich slechts op internet begeven vanwege angst voor de concurrentie met het medium.

Veranderingen in de journalistiek door de nieuwe media vormen het hoofdthema van het werk van Pavlik, die diverse boeken met betrekking tot dit thema heeft gepubliceerd. Pavlik constateert dat de rol van de journalist structureel is veranderd (2001). Deze veranderde rol kent drie aspecten. Ten eerste wordt de journalist tegenwoordig geacht meer dan een feitenverteller te zijn: naast het zogenaamde 'harde nieuws' is vooral het 'achtergrondverhaal' van belang, waarbij de journalist een goede verhalenverteller dient te zijn. Daarnaast is het interpreteren van gebeurtenissen en het duiden van gebeurtenissen en processen vanuit een gidsrol een prioriteit geworden: in de diverse informatiestromingen die dankzij het internet de wereld rondgaan, is behoefte ontstaan aan gidsen die duiding en overzicht kunnen bieden. Tenslotte kent Pavlik aan de huidige journalist de taak toe om gemeenschappen te herverenigen: deze zijn verdeeld en ontevreden geraakt door de traditionele journalistiek, maar kunnen middels de nieuwe media zelf participeren in het maken van nieuws, waardoor zij, volgens Pavlik, dichter bij elkaar komen en

maatschappelijk actiever worden. Door met name dit laatste thema schaarft Pavlik zich onder de theoretici die pleiten voor het *civic journalism* en zij die communicatie zien als 'ritueel' (zie paragraaf 1).

De *gatekeeper* is in de voorgaande paragraaf omschreven als een van de belangrijkste functies binnen de traditionele journalistiek. De opkomst van de nieuwe media is niet zonder gevolgen gebleven voor deze journalistieke functie. In de wereld van het internet heeft communicatie de vorm van een netwerkstructuur aangenomen, die de oude, meer hiërarchische structuur van de *broadcast media* vervangt (Lievrouw & Livingstone, 2006). In een dergelijke structuur is minder plaats voor een centrale *gatekeeper*, gezien de groei van het aantal 'poorten'. Bruns (2005) schreef een boek over de term *gatematching*. Uit dit begrip blijkt een afname van het monopolie van de zogenaamde poortwachters; hun functie is niet langer 'selecteren', maar 'controleren'. Deze constatering duidt erop dat het belang van de waakhondrol onverminderd blijft, maar dat van de 'gatekeeperrol' afneemt. Deze noteert al in 1999 een vermindering van de gatekeeperrol ten gevolge van de verspreiding van het internet: "*it breaks the traditional concept of 'journalists know and can decide what people need' in terms of news and information,*" (p. 385). Toch wordt een decennium later het tegendeel beweerd: "*(...) news organisations remain firmly embedded within traditional power structures, with ownership control and elite political power restricting the limits of permissible debate and preserving narrow news agendas,*" (Bivens, 2008, p. 126). Ook in het rapport van Kennisland (2011) weerklinkt een kritieke toon over de behoudende, dominante instelling van de traditionele journalistiek. In beide publicaties wordt voorspeld dat deze steeds meer zal worden uitgedaagd door de rijzende burgerjournalistiek.

Nieuwe verdienmodellen

Briggs (2008) stelt vast dat het op advertenties gebaseerde inkomstenmodel van de traditionele massamedia is ingestort, een proces waarbij de opkomst van het internet een rol zou hebben gespeeld. Een kanttekening die hierbij geplaatst kan worden, is dat wellicht ook de economische malaise van de afgelopen jaren van invloed is geweest op de daling van advertentie-inkomsten in de traditionele mediasector. Dit brengt de noodzaak tot bezuinigingen in de professionele journalistiek met zich mee, een omstandigheid waardoor het wellicht aantrekkelijker zal worden om het gratis gepubliceerde materiaal van burgers te gebruiken.

De vertrouwde marktstrategie in de professionele journalistiek, die is gebaseerd op advertenties, werkt volgens Briggs niet meer in het huidige tijdperk: het is nodig dat de traditionele journalistiek op zoek gaat naar nieuwe economische modellen (2008). Briggs vindt het belangrijk dat dit op een holistische wijze gebeurt: journalisten moeten niet alleen uitgaan van de ideologische principes van hun vak, zoals uiteengezet door Kovach en Rosenstiel (2007), maar hun producties in een economische context zien en een zakelijke benadering van het brengen van nieuws hanteren.

Een manier om dit te doen is volgens Briggs het inzetten van digitale technieken. Nieuws publiceren op bijvoorbeeld blogs of op Twitter helpt om de verbroken band met het publiek te herstellen “*by removing barriers to a more networked conversation*” (Briggs, 2008, p. 41).

Zoals Steensen (2009) liet zien in een vergelijkend onderzoek naar een Noorse en een Amerikaanse internetkrant, bestaan er verschillende manieren om de zakelijke aanpak van internetjournalistiek die Briggs suggereert, vorm te geven. De eerste kranten die zich op internet begaven, gebruikten hun websites voornamelijk als extensie voor de gedrukte versie; inmiddels proberen veel kranten hun internetsite van een originele en eigen inhoud te voorzien (Garrison, 2003). De internetkranten uit het onderzoek van Steensen verschilden in de manier waarop zij de krantvorm remedieerden op het internet. De Noorse krant plaatste artikelen met een traditionele vormgeving zoals bekend uit de gedrukte krantenwereld, maar in deze artikelen werden diverse nieuwe discourses opgeworpen die kenmerkend zijn voor de online-wereld, zoals reproductie en verschil in online en offline identiteiten (Steensen, 2009). De Amerikaanse internetkrant daarentegen maakte bij de remediëring gebruik van een geheel nieuwe vormgeving van de artikelen, maar behield de traditioneel bekende discourses.

Types internetjournalistiek

Deuze, die veel onderzoek heeft gedaan naar en gepubliceerd over de journalistiek en de invloed van het internet hierop, maakt in ‘The web and its journalism’ onderscheid tussen vier soorten journalistiek op het internet als subcategorisering binnen de *online* journalistiek, één van de belangrijkste takken uit de journalistiek (zie paragraaf 2.1). Volgens Deuze bestaat er op het internet oriënterende, instrumentele, monitorische en dialogische journalistiek (2003). Oriënterende journalistiek is gericht op het verstrekken van informatie aan een algemeen publiek, instrumentele journalistiek beoogt het informeren van een kleinere en specifiekere doelgroep; beide vormen worden beoefend vanuit een meer gesloten, ‘*editorial*’ uitgangspunt. Daartegenover staan monitorische en dialogische journalistiek: bij deze eerste staat wederom een breed en ongedefinieerd publiek centraal, terwijl dialogische journalistiek betrekking heeft op een kleiner publiek, maar in beide gevallen wordt het publiek actief betrokken, waarbij mensen respectievelijk begeleid worden en tegelijkertijd media-inhoud produceren en consumeren (Van der Weijden, 2007).

Toekomstscenario's

Naast beschrijvende studies over de ontwikkelingen in internetjournalistiek worden ook standpunten gedeeld over deze ontwikkelingen en worden toekomstscenario's geschetst. Allan (2006) besluit in zijn toonaangevende boek ‘Online news: journalism and the internet’ met een referentie naar David Brinkley, televisieverslaggever en icoon in de Amerikaanse televisienieuws wereld. Brinkley schreef

over de druk die een medium uitoefent op het karakter van nieuwsvoorziening die middels dit medium wordt overgebracht. Volgens hem zorgde de publieke associatie van het medium televisie met entertainment ervoor dat televisiejournalisten het nieuws meer en meer in een aantrekkelijk jasje presenteren, waardoor het nieuws “*trivial and devoid of content*” wordt (Brinkley, 2003, zoals geciteerd in Allan, 2006, p. 183). Allan trekt een parallel met het medium internet: de nadruk die Brinkley legt op de invloed van een medium op de manier en het karakter van nieuwsvoorziening, is volgens Allan ook op de internetjournalistiek toepasbaar. In het denken over de potenties van het medium internet moeten volgens Allan de eigenschappen van het medium zelf, maar ook economische druk, competitie van concurrerende nieuwsorganisaties en ideeën over de toewijding en integriteit van verslaggevers in acht genomen worden. Kijken naar de historische ontwikkeling van voorgaande media is hierin onontbeerlijk (Allan, 2006).

In de eerste twee paragrafen van het theoretisch kader is beschreven welke traditionele functies in de literatuur worden toegeschreven aan de journalistiek. De journalistiek als controlerende macht heeft een maatschappelijke betekenis met een democratische inslag en kent twee belangrijke functies: de ‘waakhondrol’ en de ‘gatekeeperrol’. De opkomst van het internet heeft enkele veranderingen teweeggebracht in deze traditionele visie: vooral de ‘gatekeeperrol’ is minder prominent in internetjournalistiek en er zijn meer ‘open’ vormen van journalistiek op internet ontstaan waarin de burger een belangrijk aandeel heeft, zoals de monitorische en dialogische journalistiek (Deuze, 2003).

2.3 Burgerjournalistiek versus traditionele journalistiek

Pro-Am Revolution en het open source-model

Gedurende de twintigste eeuw domineerden professionele geleerden de astronomische wetenschap. Door een drietal ontwikkelingen werd deze dominantie rond de jaren tachtig echter opgebroken (Kennisland, 2011). Met innovaties waardoor astronomische apparatuur zoals de telescoop ook binnen het budget van de ‘gewone burger’ kwam te liggen, de uitvinding van een chip waarmee met deze telescoop scherper waargenomen kon worden en met de toegang tot het internet, waardoor amateur-astronomen contact met elkaar konden leggen en informatie delen, kwam het monopolie van de professionele geleerden ten einde. Het groeiende burgeraandeel resulteerde bijvoorbeeld in vernieuwde “theorievorming over sterexplosies” (2011).

Dit verschijnsel, waarbij een eerder door *professionals* gedomineerd en afgeschermd werkveld wordt doorkruist door amateurs, die zich niet vanuit een opleiding of betaalde baan, maar puur vanuit interesse op dit werkveld begeven, wordt door Leadbeater en Miller aangeduid als een

Pro-Am-revolutie (Kennisland, 2011). Onderzoekers Timmermans, Van Es en Van den Steenhoven beschouwen deze term in hun rapport voor stichting Kennisland (2011) als toonaangevend voor de ontwikkelingen binnen het journalistieke werkveld, waar volgens hen eveneens sprake is van een omslag naar een ‘*open source*’-model. Deze term refereert naar de situatie waarin binnen een vakgebied de bijdrage van amateurs even belangrijk is als die van de *professionals* (2011). In het rapport wordt deze omslag geconstateerd door een vijftal transformaties die momenteel plaatsvinden: de transformatie van redactie naar netwerk, van mainstream naar niche, van gesloten naar open publiceren, van hiërarchie naar collaboratie, van uitgever naar curator en van exclusief naar gedistribueerd (Kennisland, 2011). De onderzoekers stellen dat deze ontwikkelingen hoofdzakelijk gedreven worden door ‘*grassroot*’ journalistieke initiatieven, ofwel initiatieven die op journalistiek gebied ontplooid worden door burgers. Een voorbeeld van *grassroot* journalistiek is het internetplatform Ushahidi, dat in paragraaf 4.1.2 nader wordt besproken.

Definitie

“De opkomst van dit fenomeen, *burgerjournalistiek*, wordt vaak omschreven als de paradigmawisseling in de relatie tussen nieuws organisaties en hun publiek, waarbij de ‘burger’ of de ‘amateurjournalist’ tegenover en in competitie met de ‘professionele journalist’ gepositioneerd wordt.” (Kennisland, 2011, p. 5)

“Citizen journalism involves the activities of members of the public in contributing to the production and distribution of news items in society.” (Watson, 2011, p. 1)

In de literatuur worden diverse pogingen gedaan het concept ‘burgerjournalistiek’ op een heldere manier te definiëren. Deze definities hebben echter dikwijls een andere strekking. Lewis, Kaufhold en Lasorsa (2010, p. 164) omschrijven de burgerjournalistiek als “*user contributions to news content*”, een definitie waarin de term ‘*user*’, die vaak in het internetdiscours gebruikt wordt, duidt op de relatie tussen burgerjournalistiek en internettechnieken. In de literatuur zijn diverse termen ter aanduiding van de burgerjournalistiek verschenen, zoals ook Deuze, Bruns en Neuberger (2007, p. 322) samenvatten: “public/civic/communitarian journalism” (Black, 1997); “people’s journalism” (Merrill et al., 2001); “open source journalism” (Deuze, 2001) en “participatory journalism” (Bowmann & Willis, 2002). In een editie van *The New Yorker* uit 2006 duidt Lemann de civiele journalistiek aan als “*journalism without journalists*” (p. 49) . Hij suggereert in dit artikel dat in de varianten van journalistiek op het internet de ‘traditionele verslaggeving’ hooggehouden moet worden. Dit moet volgens Lemann gebeuren door mensen die dit fulltime doen, niet door burgers die hun hoofdkomen in een andere sector verdienen.

Verschillen tussen professionele en burgerjournalistiek

In hun overzicht van theorieën over burgerjournalistiek, die zij aanduiden als “*alternative journalism*” (2008), zoeken Atton en Hamilton naar een manier om deze theoretisch af te scheiden van de professionele journalistiek. Zij noemen Toynbee, die dit onderscheid eerder probeerde te maken in de populaire muzieksector. Volgens Toynbee kenmerken niet-professionele muziekproducties zich door “*a greater openness [...] to variations in the habitus of producers, plus the range and diversity of the field of works*” (Toynbee, 2001, zoals geciteerd in Atton & Hamilton, 2008, p. 133). Atton en Hamilton benadrukken deze heterogeniteit in ‘alternatieve journalistiek’: het is geen vastomlijnd werkveld, maar komt in diverse vormen voor en bevindt zich vaak in een schemerzone tussen professionele journalistiek en amateurwerk.

Er is geen scherpe, vastomlijnde grens tussen civiele en professionele journalistiek. Het is bijvoorbeeld goed mogelijk dat een professionele journalist naast zijn of haar betaalde baan actief is in een burgerjournalistiek platform. Naast versmeltingen kunnen ook botsingen tussen beide takken aangewezen worden. Deuze, Bruns en Neuberger (2007) merken op dat ‘participatie-idealén’, zo kenmerkend voor de civiele journalistiek, botsen met de ‘professionele afstand’ die in de traditionele journalistiek bijzonder hoog in het vaandel staat.

In deze master thesis worden de verschillen in internetgebruik tussen professionele en burgerjournalisten onderzocht. Deze lijken volgens de literatuur voornamelijk te liggen in een ‘gesloten’ of ‘open’ karakter in de relatie met het publiek: de traditionele journalistiek bewaart afstand tot publiek en onderwerpen (Deuze, Bruns, & Neuberger, 2007; Kennisland, 2011), terwijl de burgerjournalist veel dichterbij het publiek staat of hier deel van uitmaakt. De burgerjournalistiek kent daarnaast een minder vastomlijnd werkveld en vele verschijningsvormen (Atton & Hamilton, 2008), in tegenstelling tot de professionele journalistiek.

Groeiend aandeel

De burgerjournalistiek is in het afgelopen decennium in aanzienlijke mate meer deel uit gaan maken van de traditionele nieuwsvoorziening. Een voorbeeld van een grote nieuwsgebeurtenis waarbij veel journalistiek bedreven werd door burgers, is de tsunami bij Thailand en Sumatra van 2004. Deze gebeurtenis heeft veel aandacht gekregen van de westerse professionele journalistiek. Mediacriticus Danny Schechter beoordeelde de professionele nieuwsvoorziening als ‘helicopter journalism’: hij constateerde dat professionele westerse journalisten wél verslag deden van de reacties van wereldleiders en internationale organisaties, maar faalden in het weergeven van de “*pain of the real worlds below*”, ofwel het lijden van de gewone man (Schechter, 2005, zoals geciteerd in Allan, 2006, p. 6). Allan merkt echter op dat Schechter de aanzienlijke bijdrage van burgers in deze nieuwsgebeurtenis niet benoemt: door hun talloze foto’s, omvangrijk videomateriaal en ooggetuigenissen participeerden gewone burgers als nooit tevoren in verslaggeving.

Aanvulling of bedreiging?

Evenals de opvattingen over de plaats van de journalistiek in de academische wereld zijn ook over de bijdrage van burgerjournalisten de meningen verdeeld. Een voorstander van de burgerjournalistiek is de Amerikaanse columnist Gillmor. Gillmor is oprichter van het project 'Grassroots Media Inc', een initiatief om "meer stemmen in de journalistiek te brengen" (Gillmor, 2005). In zijn boek 'We the Media' (2004) constateert Gillmor dat burgerjournalisten het monopolie van de "Big Media" doorbreken en dat hun aandeel het geheel van media en publiek van eenrichtingsverkeer veranderd heeft in een dialoog. Gillmor vindt dit een positieve ontwikkeling: als een van de belangrijkste voordelen van burgerjournalistiek noemt hij de grote hoeveelheid extra kennis die beschikbaar wordt gesteld. De auteur merkt op dat lezers vaak meer weten dan de journalist (Gillmor, 2005).

Deze positieve visie wordt niet door iedereen gedeeld. Internetcriticus Andrew Keen vreest juist de komst en groeiende dominantie van amateurschrijvers op het internet en verwacht een algehele kwaliteitsdaling van gepubliceerd materiaal als gevolg hiervan (Keen, 2007). Een voorbeeld van deze bezorgdheid is een incident dat veroorzaakt werd door het gebrek aan professionele controle op *input* van amateurschrijvers. In oktober 2008 stond de Amerikaanse zakenwereld onverwachts en in sterke mate op zijn kop. Het nieuwsplatform iReporter, beheerd door nieuwsdienst CNN, had een van de gebruikers de – valse – melding geplaatst dat Apple-topman Steve Jobs met een ernstige hartaanval in het ziekenhuis was opgenomen. Het gerucht verspreidde zich snel door de zakenwereld en leidde tot een flinke waardedaling van de aandelen van Apple. Het gerucht werd al gauw door Apple ontkend en de financiële schade werd hersteld, maar dit voorval kwam niet ten goede aan de reputatie van de burgerjournalistiek (Allan & Thorsen, 2009).

2.4 Motivatie

In deze master thesis wordt niet alleen beschreven op welke manier professionele en burgerjournalisten gebruikmaken van het internet, maar ook met welke motieven zij dit doen. Hierbij zal gebruik gemaakt worden van de Uses-and-Gratifications-benadering.

Voorgaand onderzoek

Een deel van de vraagstelling van deze master thesis komt aan bod in de studie van Hermans, Vergeer en Pleijter uit 2009, waarin werd onderzocht op welke manier professionele journalisten het internet gebruikten en of dit internetgebruik te verklaren was aan de hand van theoretische vakliteratuur. De inzichten uit dit onderzoek vormen dan ook een belangrijk startpunt voor deze master thesis. Aanleiding voor het onderzoek was de constatering van de onderzoekers dat journalisten op verschillende manieren gebruikmaakten van het internet, een waarneming die zij

wilden verklaren. Op basis van een aantal wetenschappelijke publicaties waarin een relatie tussen verschillende demografische factoren en de mate en aard van internetgebruik onderzocht werd, formuleerden de onderzoekers hypothesen. Deze werden aangepast op een journalistieke context en toetsten of demografische kenmerken voorspellers waren van internetgebruik onder bepaalde groepen journalisten, zoals jongere versus oudere of onervaren versus meer ervaren journalisten. In dit kwantitatieve onderzoek zijn 685 bij de NVJ aangesloten journalisten geënquêteerd. Uit het onderzoek bleek dat journalisten het internet hoofdzakelijk gebruikten voor hun werk, bijvoorbeeld om achtergrondinformatie voor een artikel op te zoeken. De onderzoekers verklaarden dit door de hoge functionaliteit die journalisten aan het internet toekenden. Hoe meer ervaring journalisten met het internet hadden, des te vaker zetten zij het in bij hun werk en maakten zij gebruik van meer gecompliceerde internettoepassingen. Veel van de hypothesen moesten echter worden afgewezen: er bestond geen aantoonbaar verband tussen demografische factoren en internetgebruik onder journalisten, met andere woorden: jongere journalisten gebruikten internet niet aantoonbaar vaker dan hun oudere collega's, en ook tussen journalisten afkomstig van diverse opleidingsniveau's bestonden geen aantoonbare verschillen. Een belangrijk inzicht uit deze studie is dan ook dat journalistiek internetgebruik niet voorspeld kan worden door te kijken naar demografische factoren als leeftijd, inkomen of opleiding van de journalist in kwestie.

Uses-and-Gratifications-benadering

Een deel van deze master thesis heeft betrekking op het thema 'motivatie'. De achterliggende redenen die professionele en burgerjournalisten hebben voor hun gebruik van het internet, zal worden onderzocht in het kader van de Uses-and-Gratifications-benadering. Deze benadering is niet de enige benadering op het gebied van motivatietheorie: een ander voorbeeld is het *motivational modal* (Davis, Bagozzi & Warshaw, 1992). Dit model is echter niet specifiek toegespitst op mediagebruik, terwijl dit wel geldt voor de Uses-and-Gratifications-benadering (Luo, Chea & Chen, 2011).

In de afgelopen decennia is niet alleen op grote schaal onderzoek gedaan naar toenemend internetgebruik, maar ook naar de motivaties die mensen hebben om bepaalde activiteiten op het internet te ontplooiën. De Uses-and-Gratifications-benadering is een bekend paradigma in het onderzoeksveld van nieuwe media (Garrison, 2003). Vanaf de jaren vijftig en zestig groeide de populariteit van deze benadering in de academische wereld. Vernieuwend was het uitgangspunt van de ervaring en het perspectief van de individuele gebruiker van massamedia, die niet langer als een passief "slachtoffer" werd geportretteerd, maar een actieve rol kreeg in de omgang met mediamateriaal (Blumler, 1979). Bentley (2011) geeft op basis van Blumlers publicatie de volgende definitie van de Uses-and-Gratification-benadering: "*UGC is an approach that looks at media in terms of how it meets the social or psychological needs of the person using that medium. It assumes an*

active audience and states that an individual has an identifiable set of needs and that the individual uses the media to fill those needs.” (Bentley, 2011).

Deze benadering is niet kritiekloos ontvangen. De eerste onderzoeken die deze benadering gebruikten, kregen onder meer het verwijt dat er teveel geleund werd op – subjectieve – zelfreflectie en dat het aantal beschreven motivaties niet toereikend genoeg was (Ruggiero, 2000). Latere kritiek betrof de onduidelijkheid van het conceptuele raamwerk van de benadering en een onvolledige dekking van de manier waarop een publiek het gebruiken van een medium ervaart. Onderzoekers op het gebied van de Uses-and-Gratifications-benadering, zoals Katz, Rosengren, Palmgreen en Rayburn, pareerden deze kritiek met lijsten met sociale en psychologische behoeften en verbonden behoeften aan karaktereigenschappen en sociale omgevingen om de benadering conceptueel meer te laten gronden in theorie (Ruggiero, 2000).

Een recent voorbeeld van een wetenschappelijk onderzoek naar internetgebruik met de Uses-and-Gratification-benadering is de studie van Chen naar gebruikers van het sociale medium Twitter (Chen, 2011). De resultaten wezen uit dat naarmate personen Twitter actiever gebruiken, zij een grotere behoefte hebben aan het leggen van contact met anderen (2011). Deze correlatie kan worden verklaard vanuit de Uses-and-Gratification-benadering: de psychologische behoefte tot contact wordt bevredigd door het gebruik van het medium Twitter. Bumgarner publiceerde in 2007 een soortgelijke studie naar Facebook, die uitwees dat studenten ook voornamelijk sociale beweegredenen hadden om dit medium te gebruiken (Bumgarner, 2007).

Naast het begrip ‘sociale media’ is ook voor het begrip ‘User Generated Media’, verwant aan termen als ‘User Generated Content’ of ‘User Created Content’, een literair raamwerk ontstaan. Binnen dit raamwerk wordt onderzocht op welke manier internetgebruikers omgaan met media waarbij zij zelf materiaal produceren en publiceren. Ook de Uses-and-Gratification-benadering vormt een uitgangspunt in dit kader met betrekking tot onderzoek naar onderliggende motivaties voor het gebruik van UGM. Shao suggereerde een drietal motivaties: gebruikers consumeren media-inhoud voor het vervullen van behoefte aan informatie, entertainment en “*mood management needs*”, hun interactie met media-inhoud en andere gebruikers wordt ingegeven door de behoefte aan het vervullen van sociale contacten en het produceren van eigen materiaal ligt ten grondslag aan de behoefte tot zelfexpressie en “*self-actualisation*”, verlangens die te maken hebben met identiteitsconstructie (Shao, 2008).

Rubin identificeert vijf aannames die ten grondslag liggen aan de Uses-and-Gratification-benadering (Rubin, 2002). Communicatie- en mediagedrag is doelgericht en heeft derhalve een onderliggende motivatie; mensen gebruiken en selecteren media op actieve wijze en uit zichzelf om hun behoeften te bevredigen, in plaats van passief ‘gebruikt’ te worden door de media; er bestaan vele sociale en psychologische factoren in communicatiegedrag; de media concurreren met andere

communicatievormen om de aandacht van personen die hun behoeften willen bevredigen; en in de relatie gebruiker-media is de mens vaak de meest beïnvloedbare van de twee, maar dit is niet altijd het geval (Rubin, 2002).

Uit de resultaten van onderzoeken waarin de Uses-and-Gratifications-benadering gebruikt is, kan een aantal algemene motivaties om het internet te gebruiken, worden afgeleid: gebruiksgemak, het zoeken van informatie, tijdverdrijf, vermaak, ontvluchting, identiteitsconstructie en sociale interactie (Luo, Chea & Chen, 2011). In deze master thesis zal worden onderzocht of een of meerdere van deze motieven ten grondslag liggen aan het internetgebruik van journalisten. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de Uses-and-Gratifications-benadering in de literatuur vaak wordt toegepast op internetgebruik dat in de privésfeer plaatsvindt, zoals het in kaart brengen van motieven om gebruik te maken van sociale media als Facebook en Twitter. Deze master thesis beoogt echter een onderzoek naar motieven in een meer professionele setting, een onderbelichte kant in Uses-and-Gratifications-studies. Van de door Luo, Chea en Chen aangewezen motieven spelen 'gebruiksgemak' en 'zoeken naar informatie' waarschijnlijk een rol in deze professionele setting, omdat deze het meest gerelateerd zijn aan werktaken; de andere motieven hebben meer betrekking op de sociaal-psychologische kant van mediagebruik.

Naast de Uses-and-Gratification-benadering zijn ook andere theoretische modellen relevant in de bespreking van motivatie in een mediawetenschappelijke context. Oum en Han (2011) bestudeerden bijvoorbeeld motivaties voor het gebruiken van UCC aan de hand van het *Technology Acceptance Model*, dat van origine is ontwikkeld door Davis (1989). Davis baseerde het TAM op een theoretisch model uit het sociaal-psychologische veld, genaamd *Theory of Reason Action*. Het TAM verklaart de acceptatie van ICT door een individu aan de hand van twee factoren: *perceived usefulness* en *perceived ease of use*. '*Perceived usefulness*' betreft de mate waarin een individu gelooft dat het gebruik van ICT werkprestaties bevordert; '*perceived ease of use*' betreft de mate waarin een individu gelooft dat het gebruik van een ICT-systeem weinig moeite of inzet vereist. Tezamen geven deze factoren een indicatieve verklaring voor "computergebruikgedrag" (Oum & Han, 2011). TAM moet echter, evenals de Uses-and-Gratifications-benadering, met een kritische blik bekeken worden. Na een onderzoek naar motivaties voor UCC-gebruik onder Koreaanse studenten aan de hand van het TAM moesten de onderzoekers concluderen dat de effecten van beide factoren op UCC-gebruik niet aantoonbaar waren. Meerdere wetenschappers hebben opgemerkt dat het model niet geschikt was voor het uitleggen van menselijk gedrag jegens nieuwe technologieën in het algemeen, aangezien het slechts specifiek "*computer usage behavior*" verklaart (Oum & Han, 2011). Het TAM lijkt niet meer geschikt voor het huidige tijdperk: de tegenwoordige computers en internetverbindingen zijn dermate snel en het aantal mensen dat hierover beschikt is dermate hoog, dat inzicht in het nut van ICT voor werkprestaties gemeengoed is geworden en de te investeren

moeite in het gebruik ervan lager is dan ooit (Oum & Han, 2011). Deze constatering laat zien dat theoretische modellen gebonden kunnen zijn aan bepaalde fases van technologie.

Het zoeken naar motivaties voor mediagebruik ligt buiten het bereik van TAM; Oum en Han constateerden echter wel het belang van *“social trust”* en *“perceived playfulness”*. De factor *‘perceived playfulness’* verwijst naar *“an individual’s tendency to interact spontaneously, inventively, and imaginatively with computers”* (Ahn et al., 2007, zoals geciteerd in Oum & Han, 2011, p. 15113). Onder *‘social trust’* wordt verstaan *“the willingness of a party to be vulnerable to the actions of another party based on the expectation that the other will perform a particular action important to the trustee, irrespective of the ability to monitor or control that other party,”* (Mayer, Davis & Schoorman, 1995, zoals geciteerd in Oum & Han, 2011, p. 15113). Uit het onderzoek van Oum en Han bleek dat deze twee factoren een belangrijke rol spelen in het proces van het willen gebruiken van UCC-services (2011).

Het aandragen van sociale factoren als verklaring voor motivaties in mediagedrag wordt ook beschreven door Bentley (2011). In plaats van het bespreken van specifiek UCC-gedrag behandelt Bentley echter motivaties voor het bedrijven van de burgerjournalistiek in het algemeen. Hij noemt de *‘sociaal-kapitaal-theorie’*, een begrip dat wordt toegeschreven aan de Franse socioloog Pierre Bourdieu, als een belangrijke verklaring voor de activiteiten van burgerjournalisten. Deze theorie verklaart de investering van een persoon in *“lokale groepen en organisaties”* aan de hand van het verlangen naar status en andermans vertrouwen. Een burgerjournalist die dergelijke investeringen – aan te duiden als *‘sociaal kapitaal’* – in zijn of haar gemeenschap doet, streeft dus een bepaalde maatschappelijke *‘beloning’* na, volgens Bentley. Ook Atton en Hamilton (2008) noemen deze theorie van Bourdieu in hun bespreking van de motivaties die burgerjournalisten hebben voor het opnemen van culturele productie in hun leven.

2.5 Betekenis voor de master thesis

In de vier voorgaande paragrafen is een theoretisch raamwerk geschetst omtrent de professionele en burgerjournalistiek, de relatie tussen journalistiek en internet en theorievorming rondom het onderwerp *‘motivatie’*. Van dit raamwerk zijn een aantal elementen van belang voor de huidige master thesis. Uit elk van de voorgaande paragrafen wordt de relevantie van kernaspecten toegelicht.

Paragraaf 1: Functies van de journalistiek

Ten eerste blijkt uit het literaire corpus dat wisselend gedacht wordt over de plaats van de journalistiek in academische disciplines en over de maatschappelijke doeleinden van communicatie. De twee besproken visies over communicatie die in de communicatiewetenschap leven, kunnen

worden gekarakteriseerd als ‘passief’ – communicatie als transmissiemiddel, met het doel informatie door te geven – en ‘actief’ – communicatie als ritueel, met het doel een gemeenschap te vormen –. Ook in de vier hoofdvormen van journalistiek die in deze paragraaf zijn genoemd, varieert de mate waarin de journalist geacht wordt zich passief dan wel actief op te stellen. In deze master thesis wordt daarom onder meer onderzocht of dit beschreven theoretische onderscheid tussen een passieve versus een actieve rol voor de journalist gerefleeteerd wordt in het internetgebruik van journalisten. Wellicht spelen hierbij de verschillen tussen burgerjournalistiek en professionele journalistiek ook een rol.

Diverse besproken onderzoeken geven aan dat de ‘waakhondrol’ en de daarbij horende bijdrage aan de democratie als een belangrijke functie binnen de journalistiek beschouwd wordt. Bij het verzamelen van informatie over internetgebruik door journalisten zal dan ook worden stilgestaan bij de manier waarop geïnterviewden invulling geven aan deze functie en hoe zij hierbij het internet inzetten.

Daarnaast wordt in diverse publicaties, bijvoorbeeld van de hand van Deuze (2003), onderscheid gemaakt tussen verschillende types journalistiek. Zo wordt de internetjournalistiek door Deuze gecategoriseerd in oriënterende, instrumentele, monitorische en dialogische journalistiek. In de bespreking van de interviews zal het internetgebruik van de geïnterviewden worden vergeleken met dit theoretische onderscheid: wellicht kan er een conclusie worden verbonden aan het type journalistiek dat een respondent bedrijft en zijn of haar opvattingen over internetgebruik in de journalistiek.

Paragraaf 2: Journalistiek en nieuwe media

Pavlik (2001) stelt dat er, als gevolg van de opkomst van nieuwe media, drie structurele veranderingen plaatsvinden in de rol die de journalist vervult in nieuwsproductie. Bruns (2005) constateert een door het internet veroorzaakte verschuiving van journalistieke functionering: terwijl de waakhondrol (controle) onverminderd belangrijk blijft, is de gatekeeperrol (nieuwsselectie) dat niet langer. Of deze veranderingen in de werkpraktijk van journalisten voelbaar zijn en journalistiek internetgebruik beïnvloeden, zal worden onderzocht in de interviews.

Het door Steensen (2009) bestudeerde discoursgebruik van kranten op het internet en de door Briggs (2008) beschreven problematiek in het huidige journalistieke verdienmodel zullen met de respondenten worden besproken. Op basis hiervan kunnen conclusies over internetgebruik in de journalistiek in de context van de overgang van traditionele mediakanalen naar het internet en de daarbij horende financiële gevolgen worden geplaatst en worden verklaard.

Uit het schema waarin de vier door Deuze (2003) gecategoriseerde vormen van internetjournalistiek zijn weergegeven, spreekt een tweedeling. Enerzijds kan internetjournalistiek vanuit een gesloten ‘*editorial*’ perspectief bedreven worden, waarbij een redactie als *gatekeeper*

optreedt; anderzijds zijn er meer vrije vormen van internetjournalistiek, waarin de dialoog met en het aandeel van de burger belangrijk zijn. De mate van 'geslotenheid' dan wel 'openheid' richting het publiek die uit het internetgebruik van de journalisten spreekt, speelt wellicht mee bij het duiden van de verschillen tussen professionele en burgerjournalisten.

Paragraaf 3: Burgerjournalistiek en traditionele journalistiek

Volgens het rapport van de stichting Kennisland is de komst van het internet een stimulans voor het openbreken van de traditionele 'gesloten' journalistiek en een omslag naar een journalistiek 'open source'-model waarin burgers een belangrijk aandeel hebben. In dit onderzoek wordt bekeken of deze omslag in de praktijk vorm heeft aangenomen en of de kenmerken van deze omslag, zoals 'open publication' en van 'mainstream' naar 'niche', in de praktijk gesignaleerd worden door de respondenten.

In de literatuur bestaan verschillende aanduidingen voor de burgerjournalistiek. Deze constatering duidt op het belang van de formulering van een heldere definitie van burgerjournalistiek in de beginfase van de interviews om onder de respondenten een eenduidige visie op de burgerjournalistiek te kunnen bewerkstelligen. De verschillen tussen de professionele en de burgerjournalistiek, die centraal staan in deze master thesis, betreffen volgens de literatuur hoofdzakelijk de relatie tot het publiek (Deuze, Bruns & Neuberger, 2007; Kennisland, 2011) en de heterogeniteit binnen het werkveld (Atton & Hamilton, 2008), die respectievelijk sterker zijn voor de burgerjournalistiek dan voor de professionele journalistiek.

Daarnaast zijn zowel positieve als negatieve opvattingen van de burgerjournalistiek te destilleren uit het literaire corpus. Het is denkbaar dat deze opvattingen verbonden zijn met het internetgebruik van professionele journalisten, bijvoorbeeld wanneer zij het internet inzetten met de bedoeling *input* van burgers te genereren voor berichtgeving of juist weinig gebruikmaken van internetdiensten waarbij burgerjournalisten een groot aandeel hebben.

Paragraaf 4: Motivaties

In deze master thesis wordt bij het onderzoeken van motivaties gebruikgemaakt van de Uses-and-Gratification-benadering. Voor het onderzoek betekent dit dat aangenomen wordt dat mediagebruik voortkomt uit specifieke behoeftes. Een kanttekening hierbij is dat psychologische behoeftes een grotere rol zullen spelen bij internetgebruik voor privé-doeleinden dan bij zakelijk internetgebruik. Van de door Luo, Chea en Chen (2011) opgesomde motieven die in Uses-and-Gratifications-studies worden opgegeven voor internetgebruik, zijn 'gebruiksgemak' en 'het zoeken naar informatie' waarschijnlijk motieven die voor zakelijk journalistiek werk van toepassing zijn; de andere motieven hebben betrekking op sociaal-psychologische behoeftes, die naar verwachting in de privésfeer een groter aandeel zullen hebben dan in de werksfeer. Als verschil tussen de professionele journalistiek

en de burgerjournalistiek is echter genoemd dat deze laatste veel verschijningsvormen kent en dichterbij het publiek staat; daarom is het te verwachten dat een deel van de burgerjournalistiek zich in de privésfeer bevindt, waar de andere genoemde motieven tevens een rol zouden kunnen spelen. Een voorbeeld van een motief voor het gebruiken van internet door een burgerjournalist is 'identiteitsconstructie' door middel van het schrijven van opiniërende artikelen of 'sociale interactie' door middel van het publiceren van materiaal waarop gereageerd kan worden.

Het onderzoek van Hermans, Vergeer en Pleijter (2009) leert dat demografische kenmerken als leeftijd, inkomen of opleiding geen voorspellende factor zijn voor internetgebruik door journalisten en dat de functionaliteit die zij aan het internet toeschrijven, de belangrijkste motivatie is om het te gebruiken. Het is dan ook te verwachten dat professionele journalisten die voor huidige onderzoek geïnterviewd worden, functionaliteit als hoofdmotivatie voor hun internetgebruik opgeven. Deze master thesis gaat echter verder dan het professionele journalistieke veld alleen en beoogt ook in kaart te brengen of burgerjournalisten andere motivaties hebben met betrekking tot internetgebruik.

Met deze concrete inzichten wordt het theoretisch kader afgesloten. Na dit verkennende overzicht van voorgaande literatuur volgt de Methoden-sectie, waarin besproken zal worden hoe de theoretische opzet is vertaald naar een empirisch onderzoek, op welke manier hiervoor respondenten zijn verzameld en hoe de verzamelde data zijn verwerkt.

3 METHODIEK

Eén van de meest gebruikte onderzoeksmethoden in de journalistiek is het interview. In het huidige onderzoek wordt de camera gedraaid en staat de journalistiek zelf ter ondervraging. Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de verschillen in de manier waarop burger- en traditionele journalisten het internet en de sociale media inzetten bij hun journalistieke werkzaamheden. Journalisten uit het professionele en uit het burgerjournalistieke circuit zullen worden benaderd om meer empirisch inzicht te verkrijgen over dit onderwerp. De onderzoeksmethode die hierbij wordt toegepast, betreft het kwalitatieve diepte-interview. De interviews zullen worden geanalyseerd aan de hand van de discoursanalyse-methodiek.

De doelstelling van deze master thesis is het beantwoorden van de vraag “In hoeverre verschillen Nederlandse burger- en traditionele journalisten in het gebruik van internet bij het brengen van nieuws en welke motieven liggen hieraan ten grondslag?” Per aspect van deze onderzoeksvraag is een deelvraag opgesteld. De mate waarin traditionele journalisten enerzijds en burgerjournalisten anderzijds gebruikmaken van internet bij hun verslaggeving van nieuws, vormt het thema van de eerste twee deelvragen. De motieven die beide groepen voor hun internetgebruik hebben, worden behandeld in de twee deelvragen die hierop volgen.

3.1 Dataverzameling

Het kwalitatieve diepte-interview

De interviewtechniek wordt in vele onderzoeken toegepast. Diverse handboeken over interviews beschrijven het doen van gedegen onderzoek via deze methode. Evers (2007) constateert dat in de literatuur over het kwalitatieve interview vaak wordt toegespitst op ofwel de theoretische kant, ofwel de praktische kant ervan: in een goed kwalitatief interview staat de onderzoeker stil bij beide aspecten. Het is belangrijk om enerzijds volgens – theoretische – richtlijnen te werken bij de structurering van een interview; daarnaast is het ook belangrijk om praktische improvisatietechnieken te beheersen en non-verbale signalen van de respondent op te merken.

Voor het huidige onderzoek ligt de interviewmethode het meest voor de hand, gezien het doel om motivaties in kaart te brengen. Het kwalitatieve interview houdt, in tegenstelling tot andere

onderzoeksmethoden, de ‘opties open’: het bevat de mogelijkheid om respondenten vrijuit te laten vertellen over hun ervaringen zonder hun antwoorden vooraf te categoriseren, zoals bijvoorbeeld bij de enquête het geval is. Bij deze werkwijze is de kans het grootst dat motivaties voor het gebruiken van internet naar waarheid worden geregistreerd, ook wanneer deze vooraf niet verwacht zijn.

In de interviews staan drie elementen centraal: de eigen ervaring met internetgebruik bij journalistieke activiteiten, de motivaties om het internet in journalistieke context te gebruiken en de visie op journalistiek internetgebruik en motivering bij de andere sector. De conversatiehulp – of *topic list* – die voorafgaand aan de interviews is opgesteld, is opgenomen in de bijlage. Deze *topic list* is gebaseerd op het rapport van Kennisland (2011) en biedt een aantal basisvragen voor de interviews. Zoals uit de vraagstelling blijkt, wordt in diverse vragen voortgeborduurd op inzichten uit het theoretisch kader.

3.2 Operationalisatie

Functies van het internet

‘Internetgebruik’ is een algemene term. Om op een gerichte manier naar internetgebruik te kunnen vragen in de interviews en om vaste uitgangspunten te creëren bij het maken van de analyse, worden voor deze master thesis aan de term ‘internetgebruik’ twee gebruiksvormen toegekend. Deze twee vormen zijn opgesteld aan de hand van de twee visies die over de functie van communicatie bestaan en die in het theoretisch kader besproken zijn, namelijk het zien van communicatie als ‘transmissiemiddel’ enerzijds en als ‘ritueel’ anderzijds.

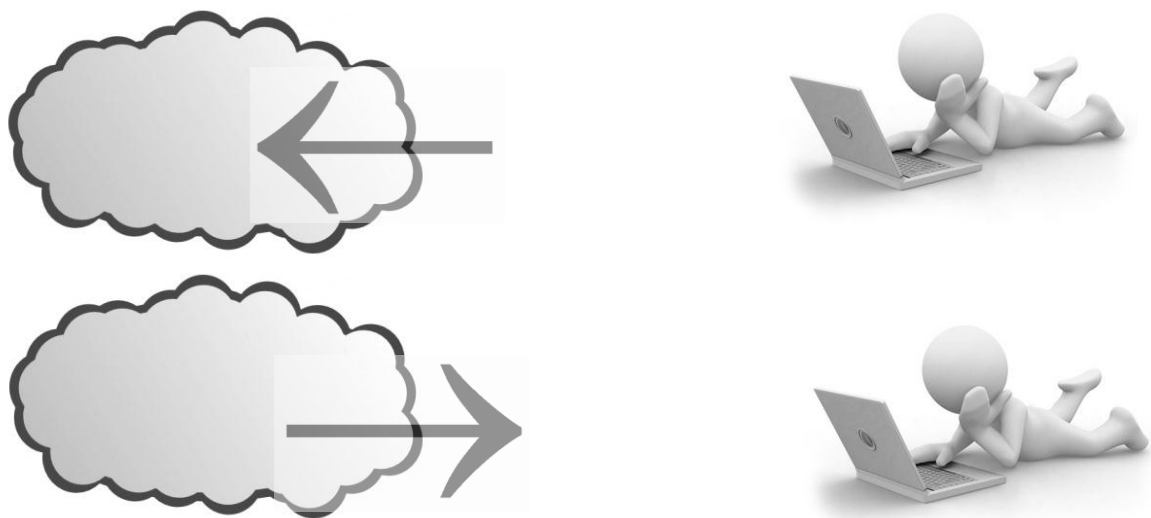
1: Internet als naslag- en zendmiddel

Internet in de functie van ‘naslagmiddel’ betreft het gebruiken van internet als middel om informatie op te zoeken. In journalistieke context betekent dit bijvoorbeeld het opzoeken van contactinformatie van personen die geïnterviewd of gesproken moeten worden, het checken van feiten uit persberichten of het opzoeken van achtergrondinformatie over een nieuwsgebeurtenis. Aangezien in deze vorm van internetgebruik de uitwisseling van informatie centraal staat, past dit bij het zien van communicatie als transmissiemiddel (Carey, 1989).

Bij het gebruiken van internet in de vorm van ‘zendmiddel’ functioneert het als publicatiekanaal. De gebruiker plaatst informatie op het internet om deze te verspreiden onder een groter publiek, zonder daarbij (veel) in contact te treden met de lezer. In journalistieke context kan hierbij gedacht worden aan een gedrukte krant die zijn artikelen online plaatst of een radioprogramma waarvan de uitzendingen op internet te beluisteren zijn. Ook in dit geval dient communicatie als transmissiemiddel (1989).

De overeenkomst tussen het gebruiken van internet als 'naslagmiddel' en als 'zendmiddel' is het 'gesloten' karakter ervan: de uitwisseling van informatie betreft eenrichtingsverkeer. Om deze reden zijn beide vormen onder eenzelfde categorie geschaard.

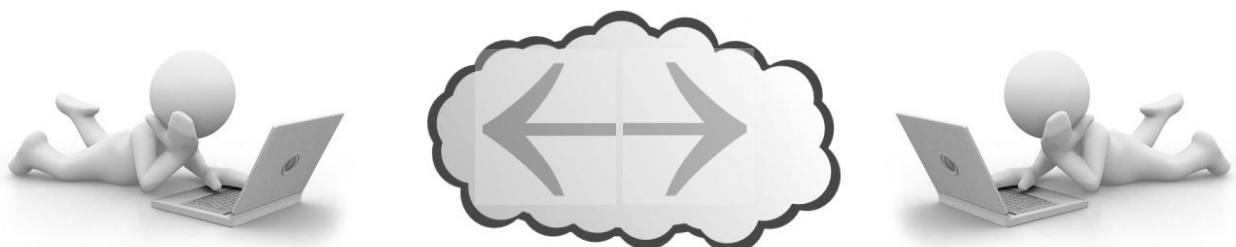
Fig. 1 Internet als naslag- en zendmiddel

2: Internet als collaboratiemiddel

Terwijl internet als 'naslagmiddel' en 'zendmiddel' een gesloten eenrichtingsverkeer betreft, is het internet in de functie van collaboratiemiddel een open vorm van informatie-uitwisseling, waarbij de communicatie tussen gebruikers online centraal staat. Uit deze communicatie vloeien regelmatig coproducties voort, zoals een of het proces van 'open publication', zoals is toegelicht in het theoretisch kader (Kenniland, 2011), waarbij een artikel nog niet klaar is bij publicatie, maar telkens kan worden aangepast aan de hand van reacties erop. Daarnaast omsluit deze open manier van internetgebruik de 'monitorische' en 'dialogische' internetjournalistiek, zoals deze is gedefinieerd door Deuze (2003), tevens nader toegelicht in het theoretisch kader. In journalistieke context houdt dit bijvoorbeeld in dat professionele journalisten op internet actief samenwerken met burgers en/of burgerjournalisten of dat burgerjournalisten internet gebruiken om contact met andere burgerjournalisten te zoeken.

Fig. 2 Internet als collaboratiemiddel

3.3 Respondenten

De interviews die in het kader van deze masterthesis afgenomen worden, dienen ter beantwoording van de vraag in hoeverre en hun motivaties hiervoor. Hiertoe zal een aantal professionele, betaalde journalisten uit het politieke veld worden benaderd, evenals burgerjournalisten die politiek nieuws brengen. Het benaderen van journalisten uit het werkveld is een goede manier om in kaart te kunnen brengen wat er speelt in de huidige journalistieke wereld en actuele ontwikkelingen hierin; wellicht spelen hierin zaken die nog niet zijn opgemerkt of behandeld in de academische wereld.

Selectie

In het theoretisch kader is geconstateerd dat een eenduidige definitie van de journalist of een helder onderscheid tussen burgerjournalistiek en traditionele journalistiek niet voorhanden is. Dit bemoeilijkt het proces van het selecteren van geschikte respondenten. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat verslaggevers die voor dit beroep zijn opgeleid, op regelmatige basis berichten produceren, maar hun hoofdkomen verdienen met een ander beroep. Om praktische redenen zal een eerste onderscheid tussen beide groepen gemaakt worden op basis van het hebben van een journalistieke baan als hoofdkomen. Gedurende de interviewsessies zal samen met de respondenten worden gezocht naar een nadere definitie en onderscheid; het resultaat hiervan leidt wellicht tot een nieuwe definiëring.

De journalistiek is een sector met diverse takken, zoals de oorlogsverslaggeving of de onderzoeksjournalistiek. Ook bestaan diverse specialisaties in onderwerpen, zoals de economie, rechtspraak, sport of cultuur. Naast verschillen in specialisaties zijn er ook verschillende media waarvoor een journalist actief kan zijn. Hoofdzakelijk betreffen deze de gedrukte pers (kranten, tijdschriften), radio, televisie en het internet. Om een algemeen, representatief beeld van de huidige journalistiek te kunnen geven, is naar een balans tussen respondenten uit deze sectoren en specialisaties gezocht.

3.4 Dataverwerking

Op basis van de afgenomen interviews zal de verkregen informatie in twee hoofdcategorieën worden opgedeeld en samengevat. De hoofdcategorieën betreffen 'verschillen' en 'motivatie' van journalistiek internetgebruik onder burger- en traditionele journalisten. De resultaten die op deze twee velden uit de interviews naar voren komen, zullen worden verbonden met de in het theoretisch kader besproken onderzoeken en in het licht van recente maatschappelijke ontwikkelingen worden geplaatst, zoals de grootschalige implementatie van sociale media in het dagelijks leven.

Discoursanalyse

De informatie uit de interviews is verwerkt aan de hand van discoursanalyse. In deze methode staat het identificeren van een 'interpretatief repertoire' centraal (Talja, 1999). De discoursanalyse-methodiek is gebaseerd op de aanname dat in gesprekken tussen personen, bepaalde onderliggende discourses aanwezig zijn. Verschillende personen hebben vaak verschillend geformuleerde antwoorden, maar refereren aan dezelfde discourses (1999). Deze methodiek richt zich dan ook op het identificeren van deze discourses door antwoorden te interpreteren, waardoor het zogenaamde 'interpretatief repertoire' ontstaat: een reeks discourses die de onderzoeker geïnterpreteerd heeft uit bestudeerde gesprekken (1999).

In deze master thesis wordt tevens gezocht naar het identificeren van discourses omtrent journalistiek internetgebruik. Door te beschrijven welke thema's een rol spelen bij het internetgebruik van professionele journalisten enerzijds in vergelijking met burgerjournalisten anderzijds, kunnen verschillen hiertussen worden aangeduid en wordt het internetgebruik niet alleen empirisch beschreven, maar ook voorzien van een context. Het identificeren van deze thema's op basis van de interviews is bewerkstelligd door de opnames van de interviews gedeeltelijk en bondig te transcriberen. Tijdens een eerste beluistering van de opnames zijn de door de respondent aangehaalde thema's genoteerd. Gedurende de tweede beluistering zijn citaten die betrekking hebben op deze thema's, uitgeschreven.

Deze citaten zijn vervolgens samengevoegd in de sectie 'Resultaten'. Deze sectie is per deelvraag gestructureerd aan de hand van de in de interviews besproken thema's. Een aantal van deze thema's is reeds verwerkt in de interviewvragen; daarnaast zijn in de gesprekken een aantal nieuw thema's aan bod gekomen. Om een kloppend algemeen beeld van deze gesprekken te presenteren, zijn per thema de visies van zoveel mogelijk respondenten genoemd. Het internetgebruik van de respondenten is in de sectie 'Resultaten' gerangschikt onder de twee eerder beschreven categorieën van internetgebruik, namelijk 'internet als naslagwerk' en 'zendmiddel' enerzijds en 'internet als collaboratiemiddel' anderzijds.

3.5 Journalisten

Naar het voorbeeld van Stichting Kennisland is een lijst gemaakt van mogelijke interviewrespondenten. Suggesties voor deze lijst zijn aangedragen door docenten van de School voor de Journalistiek te Utrecht, professioneel journalist Kees Buijs en Stichting Netwerk Democratie. Gedurende de gesprekken, waarin geïnterviewden aanbevelingen deden voor potentiële andere respondenten, is deze lijst nog een aantal maal aangepast. Deze resulteerde in de definitieve lijst van elf respondenten, die bestaat uit vijf professionele journalisten, vijf burgerjournalisten en een onderzoekster van de stichting Kennisland.

Professionele journalist	Burgerjournalist
Hans Rube	Ruud Orsel
Rik Goverde	Stephan Okhuijsen
Jaap van Essen	Vincent Cantrijn
Harry Valkenet	Bart van der Zande
Dimitri Tokmetzis	Peter Breedveld

De respondenten die in deze master thesis de professionele journalistiek vertegenwoordigen, zijn Harry Valkenet, Hans Rube, Jaap van Essen, Rik Goverde en Dimitri Tokmetzis. Harry Valkenet is eindredacteur bij het Radio-1-programma 'Met het Oog op Morgen' van de NOS, een dagelijkse actualiteitenrubriek en met haar 36 jaar één van de langstlopende programma's in de Nederlandse radiowereld. Hans Rube was onder meer hoofdredacteur van een medisch vakblad en heeft gewerkt als regioredacteur, sportredacteur, binnen- en buitenlandredacteur bij het Brabants Dagblad. Momenteel schrijft hij ook politieke artikelen en beheert hij de zorgportefeuille voor deze krant. Rube is gespecialiseerd in de medische wetenschap en heeft voor zijn journalistieke werkzaamheden ook crisisgebieden bezocht, waaronder het voormalige Joegoslavië. Collega Rik Goverde werkt tevens voor het Brabants Dagblad en is momenteel bezig met een project waarbij hij zich profileert als 'stadsverslaggever' en zich dagelijks in de Tilburgse straten bevindt; met gebruikmaking van internet via telefoon en laptop doet hij hier *live* verslag van. Jaap van Essen is verbonden aan de Nijmeegse editie van de Gelderlander en is al van jongs af aan sportverslaggever. Dimitri Tokmetzis begon in 2001 bij het Utrechts Nieuwsblad en kreeg een *traineeship* van Wegener voor academici. Na vijf jaar ging Tokmetzis over naar het AD en begon vervolgens voor zichzelf. In 2008 verhuisde Tokmetzis voor drie jaar naar Amerika, waar hij het boek '*De Digitale Schaduw*' schreef, waarin het verlies van privacy en de opkomst van digitale profielen centraal staan. Momenteel beheert hij onder meer het burgerjournalistieke platform Sargasso.

Burgerjournalisten die zijn geïnterviewd zijn Stephan Okhuijsen, Peter Breedveld, Bart van der Zande, Ruud Orsel en Vincent Cantrijn. Stephan Okhuijsen is projectmanager van beroep en is daarnaast een actief schrijver voor zijn eigen blog en voor Sargasso. Peter Breedveld werkt bij de Vrije Universiteit te Amsterdam en is beheerder van de weblog Frontaalnaakt.nl. Bart van der Zande is momenteel masterstudent aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam en schrijft voor het nieuwe Rotterdamse internettijdschrift voor journalistiek en opinie, versbeton.nl. Ruud Orsel is al sinds de jaren tachtig werkzaam bij de lokale omroep RPL in Woerden, voorheen een ziekenomroep, die geheel uit vrijwilligers bestaat. Bij RPL staat het maken van radio centraal, naast de productie van een kabelkrant en – sinds kort – kleine televisieproducties. Orsel verdient zijn hoofdinkomen niet in de journalistiek, maar heeft diverse workshops gevolgd bij andere lokale media zoals het huidige RTV West en bij Minjon, een “hobby-afdeling” bij de AVRO waar amateurs in de jaren '80 onder begeleiding van professionele journalisten radio- en tv-programma's konden maken. Vincent Cantrijn is van beroep programmamanager bij Portaal, een woningcorporatie in Nijmegen. Daarnaast is hij actief schrijver voor het burgerjournalistieke platform nijmegencentraal.nl. Hij schrijft hiervoor columns, wat hij in het verleden vier jaar vrijwillig voor de Nijmeegse Zondagskrant gedaan heeft. Hoewel deze inmiddels zijn wegbezuinigd, leest Cantrijn zijn columns twee keer in de maand voor tijdens het Nieuwscafé van de Nijmeegse editie van de Gelderlander.

In dit hoofdstuk is beschreven welke methode is toegepast bij het verzamelen van data voor deze master thesis. Door middel van kwalitatieve diepte-interviews met respondenten uit de professionele journalistiek enerzijds en de burgerjournalistiek anderzijds zijn in de geest van discoursanalyse een aantal thema's geïdentificeerd. Internetgebruik is beschreven in het licht van de analysepunten 'internet als naslag- of zendmiddel' en 'internet als collaboratiemiddel'. Uitspraken over de geïdentificeerde thema's zijn getranscribeerd en zullen in het volgende hoofdstuk, 'Resultaten', worden gepresenteerd.

4 RESULTATEN

4.1 Definiëring

Een van de eerste constatering in het theoretisch kader en gedurende de interviews betreft de onduidelijkheid in definiëring van het beroep 'journalist' en van een 'journalistieke' activiteit. Op de vraag wat onder 'journalistiek' verstaan wordt, geeft elke respondent een ander antwoord. Met name de term 'burgerjournalist' levert verwarring op. Om deze reden start de resultatensectie met een reflectie op wat precies verstaan wordt onder de professionele journalist, de burgerjournalist en het journalistieke gehalte van bepaalde activiteiten, zoals bloggen.

4.1.1 De professionele journalist

Hoofdkomen

Hans Rube noemt de journalistiek een overkoepelende term voor een aantal beroepsgroepen, waarvan 'redacteuren' een voorbeeld zou kunnen zijn. De belangrijkste randvoorwaarde voor de term 'professionele journalist' is volgens Rube het verdienen van het hoofdkomen met journalistiek werk, ofwel het beoefenen van een beroep dat binnen de overkoepelende term 'journalistiek' past. Het is dan echter de vraag welke beroepsgroepen hiervoor in aanmerking zouden komen. Is het verdienen van een hoofdkomen in een beroep dat eventueel onder de journalistieke 'paraplu' valt, een sluitende randvoorwaarde voor een professionele journalist? Volgens Jaap van Essen is dit niet het geval. Er is een eindeloze stroom freelancers en opgeleide journalisten die geen vaste baan hebben. Zij dienen volgens Van Essen eveneens als 'professioneel' bestempeld te worden.

Beroepsethiek

Diverse respondenten vinden dat professionele journalisten volgens enkele universele maatstaven moeten werken. Deze komen in grote lijnen overeen met de waarden die Kovach en Rosenstiel (2007) onderscheidden. 'Hoor en wederhoor' is hiervan de belangrijkste. Ook een kritische houding wordt belangrijk gevonden. De 'Haagse journalistiek' roept weerzin op bij meerdere geïnterviewden, vanwege een verondersteld gebrek aan een kritische instelling. Peter Breedveld vindt dat "de Nederlandse journalistiek bij Rutte voor de deur hangt."

De 'waakhondrol'

In het theoretisch kader is de 'waakhondrol' aangewezen als een van de belangrijkste functies van de journalistiek. Harry Valkenet, eindredacteur van het Radio 1-programma Met het Oog op Morgen, herkent zich in deze democratische 'waakhondfunctie'. "Ik geloof wel in de journalistiek als waakhond van de democratie, omdat het wel belangrijk is dat politici en overheid gecontroleerd worden. De journalistiek is de belangrijkste club mensen die daar verantwoordelijk voor is. Als de journalistiek dat niet als taak zou hebben, zou er veel meer in achterkamertjes gedaan worden en veel zou gebeuren zonder dat mensen weten wat er nou precies aan de hand is."

Niet elke respondent meent echter dat de 'waakhondrol' een wezenlijk deel uitmaakt van het journalistieke werk. Jaap van Essen vindt dat er soms te zwaar aan dit begrip getild wordt. "Wij zijn echt niet de koene ridders te paard voor de democratie, dat is hoogdravende onzin. Driekwart van onze redactiejournalisten schrijft over een bushokje dat een paar meter verplaatst wordt." Van de hogere betekenis van de journalistiek voor democratie, de vrijheid van meningsuiting en het controleren van machthebbers zoals deze in Kovach en Rostenstiel (2007) zo duidelijk naar voren komt, is volgens Van Essen dus in de praktijk weinig sprake; deze manifesteert zich misschien op de achtergrond, maar zeker niet op de voorgrond.

Rik Goverde vindt dat in het geval van de 'waakhondrol' het mes aan twee kanten snijdt: ook controleurs moeten gecontroleerd worden. Hij signaleert een afname van de controlerende macht die de journalistiek uitoefent. Daarnaast wijst hij erop dat vaak niet gekeken wordt naar de controleurs zelf, die ook gecontroleerd moeten worden. Dit *custodia custodiam*-vraagstuk is relevant in een sector als de journalistiek, waarin men bovendien niet democratisch verkozen wordt, zoals in de politiek wel gebeurt. Het is volgens Goverde niet vanzelfsprekend dat de controlerende macht zelf in de waagschaal gesteld wordt: "Journalisten zijn vaak niet bereid tot het afleggen van verantwoording. Dan gaan ze termen roepen als 'censuur' en 'persvrijheid'."

Volgens Ruud Orsel hangt de mate waarin de journalist beantwoordt aan de 'waakhondrol' samen met de objectiviteit die hij of zij in het werk brengt. Een omroep of krant kiest vaak een bepaalde ideologische kleur: afhankelijk van deze "attitude" is ook de controlerende taak hiervan volgens Orsel gekleurd. Dit impliceert dat de waakhondrol geen universele waarde heeft, maar verschillende uitingen kent, waarin politieke kleur een rol speelt (Frances, 2009).

Maatschappelijke taken

Volgens Harry Valkenet is de maatschappelijke taak van de journalist tweeledig: het controleren van overheid en politiek enerzijds, het uitleggen van belangrijke maatschappelijke zaken aan het publiek anderzijds. Zijn constatering benadrukt de status van de journalistiek als verbindende schakel tussen de overheid en de burger. Burgerjournalist Ruud Orsel ziet eenzelfde soort taakomschrijving voor de journalistiek. Hij noemt de informatie-overdracht als voornaamste journalistieke hoofdbezigheid en

onderstreept dat meningoverdracht daaraan ondergeschikt is. Daarnaast moet de journalist burgers niet alleen informatie verschaffen over maatschappelijke ontwikkelingen, maar hen ook bewust maken van de consequenties van deze ontwikkelingen. “Je kunt bijvoorbeeld als journalist vertellen dat we voortaan hier in Woerden groente-, fruit- en tuinafval en papier gescheiden gaan ophalen. Stel dat dat het geval is, wat is dan de consequentie voor degene die dat mee gaat maken? Dat ‘ie straks drie bakken voor de deur krijgt? En wat is de consequentie voor iemand die in een steegje van de Voorstraat woont en die bakken dus niet binnen kan zetten?”

4.1.2 De burgerjournalist

In het rapport “Burgerjournalistiek: een verkennend onderzoek” (2011) wordt de burgerjournalist in relatie tot de professionele journalist besproken. Hierin wordt geen directe definitie van de burgerjournalistiek geboden, voorafgaand aan de onderzoeksresultaten. Onderzoekster Nikki Timmermans, co-auteur van het betreffende rapport, onderscheidt een definitie van deze sector in enerzijds brede en anderzijds enge zin. In brede zin betreft burgerjournalistiek elke burger die amateurjournalist kan zijn door moderne instrumenten; in engere zin refereert Timmermans naar het ‘*civic journalism*’ (Rosen, 1992) dat beoefend wordt “vanuit initiatieven die een toevoeging voor het journalistieke bestel willen zijn.” Volgens Timmermans werd bij het schrijven van het rapport uit 2011 uitgegaan van dit ‘*civic journalism*’. Als voorbeeld geeft zij de *webtool* Ushahidi, een “innovatieve webtool waarmee aantoonbaar maatschappelijke kwesties aan de kaak gesteld zijn”. Het initiatief werd ontwikkeld in Kenia met politieke en journalistieke ambities. De website meldt: “*Our roots are in the collaboration of Kenyan citizen journalists during a time of crisis. The original website was used to map incidents of violence and peace efforts throughout the country based on reports submitted via the web and mobile phones,*” (Ushahidi, 2012). Timmermans beschouwt dergelijke ‘*grassroots*’-initiatieven als toonaangevend voor burgerjournalistiek.

De burgerjournalist in de ogen van de professioneel

De meeste respondenten die werkzaam zijn in de professionele journalistiek, geven aan dat zij geen duidelijk beeld hebben van de burgerjournalistiek. Harry Valkenet vindt het lastig om berichten op internet onder een algemene noemer te plaatsen: er zijn immers veel verschillende soorten stukken die zijn geschreven vanuit verschillende, meer of minder serieuze intenties. Jaap van Essen mist een aansluiting op de praktijk, zoals hij tevens stelt met betrekking tot de – volgens hem – theoretische waakhondfunctie. “Je ziet ze eigenlijk helemaal niet, al die burgerjournalisten. Ik vind het maar theoretisch gelul. Ik zie er geen effect van.”

Specialisatie

Een aspect dat door diverse professionele journalisten aan de burgerjournalistiek toegekend wordt, is het hebben van een gefundeerde voorkennis of kennisspecialisatie op een bepaald gebied. Volgens Hans Rube werken veel burgerjournalisten vanuit een bepaalde professie en is dat tevens hun motivatie om actief te zijn in de journalistiek. Jaap van Essen stelt eveneens dat burgerjournalisten veel schrijven over één bepaald onderwerp. Sargasso-blogger en burgerjournalist Stephan Okhuijsen sluit zich tevens aan en stelt dat een burgerjournalist stukken schrijft vanuit de “betrokkenheid bij dingen in zijn buurt of vanuit zijn interesseveld.” Het is dan ook de bedoeling dat de professionele journalist een breed en algemeen kennispectrum bezit, benadrukt Harry Valkenet.

“De redactie van Met het Oog op Morgen is klein, terwijl we wel alle onderwerpen moeten behandelen. Voor ons is het belangrijk om generalist te zijn. Het is ons vak om te zorgen dat je binnen de gestelde tijd ook voldoende te weten komt.” Rik Goverde vindt net als Valkenet de professionele journalist een generalist.

Uit het verhaal van burgerjournalist Ruud Orsel blijkt echter dat de rol van generalist niet louter voor professionele journalisten is weggelegd: ook van de Woerdense vrijwilligersomroep RPL wordt deze houding verwacht, in tegenstelling tot de vermeende kennisspecialisatie die elke professionele respondent aan ‘de burgerjournalist’ toekent. “Op de redactie hier publiceren wij zowel over de opening van kinderdagverblijven, als over waarom de watertoren nu moet worden opgeknapt omdat die anders instort, als over een nieuw bouwplan voor het gemeentehuis, dus je moet overal wat van weten.” Internet is hierbij een belangrijk medium, dat medewerkers van de lokale omroep in staat stelt dag en nacht informatie op te zoeken. Zoals eerder werd gesteld, verdienen burgerjournalisten hun hoofdkomen in een andere sector. Hierdoor hebben zij veel minder tijd voor het bedrijven van journalistiek en professionele journalisten. Ruud Orsel concludeert uit deze omstandigheden juist een achterstand van kennis voor de burgerjournalist. Daarnaast spenderen burgerjournalisten geen of weinig tijd in het bijzijn van een redactie, waar gedachten, kennis en strategieën kunnen worden uitgewisseld. Ondanks deze achterstand wordt van burgerjournalisten verwacht dat zij eenzelfde kwaliteit leveren, zegt Orsel. “Als ik het fout doe, wat zeggen ze dan? “Dat zijn die amateurs van de omroep...” Niet dat het gebeurt, maar daar ben ik dus bang voor, dat speelt altijd in mijn achterhoofd. Dan staat het of valt het met zorgen dat je de goede informatie aandraagt.”

Bart van der Zande bevestigt dat interesse de belangrijkste drijfveer is voor de schrijvers van Vers Beton. “We hebben een paar mensen die bezig zijn met journalistiek, maar de meerderheid schrijft puur uit interesse over het onderwerp. Velen hebben wel een boodschap, maar niet per se een ambitie om te schrijven. Mensen uit onze redactie die ergens veel vanaf weten, hebben een grote interesse in dat onderwerp en houden zich daarmee bezig. Je wordt zelf ook ingevoerd in zo’n

onderwerp. Ik wist bijvoorbeeld weinig van leegstand, maar dan schuif je voor een artikel aan bij de gemeente en kom je er van alles over te weten, waardoor je nog meer interesse ontwikkelt.”

Maatschappelijke relevantie

Een ander vraagstuk betreft de inhoudelijke eisen aan een door de burger gepubliceerd stuk. Jaap van Essen stelt dat, om een dergelijk stuk ‘journalistiek’ te mogen noemen, het een bepaalde maatschappelijke relevantie moet bezitten. “Er is hier in Nijmegen een man die alle gemeentelijke stukken en krantenartikelen op correctheid controleert, vooral op straatnamen gaat hij los. Is dat dan een journalist? Hij heeft geen publiek, dus is hij niet interessant. Wie is er nou geïnteresseerd in straatnamen? Het moet dus ook maatschappelijk relevant zijn wat je zegt. Toen Diederik Samsom als kernfysicus twitterde over de tsunami in Japan, had hij een groot podium. Dat vind ik burgerjournalistiek.”

Grens burger- en traditionele journalistiek

Jaap van Essen benadrukt het grijze gebied tussen burgerjournalistiek en professionele journalistiek. Volgens de regioredacteur meet een actieve burgerjournalist zichzelf al gauw een professionele status aan en worden goede burgerjournalisten vaak benaderd door traditionele media. “Echt goede burgerjournalisten, zoals Brenno de Winter, worden al gauw professioneel, want ze krijgen geld en worden benaderd door professionele media. Als jij bepaalde misstanden aan de kaak stelt, kun je erop wachten dat bijvoorbeeld de Gelderlander je benadert.” Bart van der Zande heeft inderdaad gemerkt dat het burgerjournalistieke platform Vers Beton een aantal keer de aandacht van traditionele media trok, maar dit heeft vooralsnog niet geleid tot een poging tot overname. Het AD en het NRC Handelsblad hebben bijvoorbeeld elk een artikel geplaatst dat op Vers Beton verscheen, maar de kranten waren er niet op uit Vers Beton-schrijvers voor hun eigen kar te spannen.

Burgerjournalist Stephan Okhuijsen heeft ook ervaring met de benadering door professionele media en had in de journalistiek kunnen werken. Door zijn goed gelezen internetartikelen over de relatie tussen de benzineprijs en de olieprijs verscheen hij bij de VPRO en EénVandaag. Hij redigeerde daarnaast een artikel over privacy voor de Leeuwarder Courant en was in de uitzending bij BNN en Radio 1 in de periode voordat het referendum in 2005 plaatsvond, naar aanleiding van zijn project over de EU-grondwet. Vanwege deze ervaringen overwoog hij om beroepsmatig naar de professionele media over te stappen, maar de stap was hem te groot. “Ik heb een goede baan, ik wil daar niet weg: schrijven levert niet zoveel op. Nu is schrijven gemakkelijk, want ik weet dat het mijn baan of toekomst niet beïnvloedt. Ik *moet* niet schrijven, maar *kan* schrijven, heb de luxe van een podium en kan ook een onderwerp oppakken wat nergens toe leidt.”

Ruud Orsel denkt er hetzelfde over. De burgerjournalist werkte een tijdje als freelancer voor Radio West en Radio Utrecht. Ook hij twijfelde erover om als professionele journalist aan de slag te

gaan. In zijn geval waren praktische overwegingen echter doorslaggevend. “Bij Radio West had ik wel die mogelijkheid, maar daar zaten zeker consequenties aan. Ik had net hier in Woerden een huis gekocht en dan zou ik moeten verhuizen naar een woonplaats binnen 15 kilometer rond Rijswijk, waar Radio West in een oude school gelokaliseerd was.” Orsel ziet ook een bezwaar in de huidige journalistieke tendens om op freelancebasis te werken: fulltimers hebben het moeilijk om in de journalistiek een baan te vinden. “Dat betekent dat je, met een huis en een gezin, een baantje accepteert voor zes maanden en daarna moet je maar weer zien.”

Blogger Peter Breedveld ondervond aan den lijve dat de grens tussen burger- en traditionele journalistiek in sommige gevallen belangrijke consequenties kan hebben. In 2007 beklagde Breedveld zich op zijn blog *Frontaal Naakt* over een negatieve ervaring met een medewerkster van de klantenservice van Vodafone. Hij noemde de vrouw bij naam, waardoor het conflict hoog opliep en uiteindelijk in de rechtszaal terechtkwam. De advocaat van de NVJ, door wie Breedveld vertegenwoordigd werd, pleitte voor het beschouwen van de blog als een journalistiek product en niet als ‘burgerlijke’ uiting. Op die manier kon een beroep gedaan worden op de persvrijheid en de waakhondrol door het aan de kaak stellen van misstanden. Onterecht, vindt Breedveld. “Alsof journalisten meer mogen dan burgers.”

4.1.3 Journalistieke activiteiten

Niet alleen het beroep van de journalist, maar ook de bepaling welke activiteiten dan precies ‘journalistiek’ zijn, staat ter discussie. Journalistieke activiteiten kunnen immers ook buiten een professionele werkcontext bedreven worden, zoals is af te leiden uit het feit dat eenieder aanspraak kan maken op de onbeschermd titel ‘journalist’. Overeenstemming omtrent de definiëring van deze activiteiten is eveneens ver te zoeken. Zo wordt bijvoorbeeld significant verschillend gedacht over de ‘blogger’ en de ‘columnist’.

In meerdere gesprekken komt de opvatting naar voren dat journalistiek een ‘werkwoord’ is: een journalist hoort zelf iets toe te voegen aan het materiaal dat gepubliceerd wordt. Het geven van een mening is niet voldoende, volgens Sargasso-medewerker Stephan Okhuijsen. “Een stuk is niet slechts opiniërend, dat vind ik belachelijk, dat is geen journalistiek. Je moet zelf feiten, weetjes of inzichten toevoegen, wil het journalistiek worden.” Volgens *Frontaal Naakt*-blogger Peter Breedveld betreft een journalistieke activiteit een “verslag van bevindingen en het duiden daarvan.” Gelderlander-redacteur Jaap van Essen deelt zijn mening. “Journalistiek is meer dan alleen schrijven: je moet iets doen met het nieuws. Van de twintig sites die nieuws bevatten, zijn er misschien één of twee die zelf journalistiek bedrijven, de andere jatten alleen maar. Politieberichten, gemeenteberichten, alles wordt gejat. Dat is geen journalistiek.” De rode draad in deze

beschrijvingen betreft een eigen inbreng bij het publiceren van nieuws, zolang deze maar wel zo objectief mogelijk is.

Omgekeerd kunnen ook activiteiten die niet direct verwant zijn aan de journalistieke praktijk, toch als 'journalistiek' beschouwd worden, stelt Okhuijsen. De voorwaarde hierbij is dat een persoon verbanden legt tussen zaken. "Iemand die twittert dat er een politieke uitspraak is gedaan die ingaat tegen wat in het verleden is gezegd, of een wethouder die in een raadsvergadering zijn hand opsteekt en een kritische vraag stelt, bedrijft ook journalistiek."

Bloggen

Jaap van Essen spreekt zich fel uit tegen blogs. "Bloggen is allang voorbij, wie leest dat nou nog? Het is vaak van het niveau 'Catoetje is ongesteld en schrijft hoe vervelend ze dat vindt'". Rik Goverde, die zelf als 'blogger' wordt aangemerkt in een artikel van het Brabants Dagblad over Goverdes nieuwe journalistieke project, staat geheel aan de andere zijde. "Bloggen, dat is *absoluut* journalistiek! Een blog betekent: je mening geven over een onderwerp, erover schrijven en vooral linken naar andere sites." De voor de internetjournalistiek zo kenmerkende bezigheid van het linken is volgens Goverde wezenlijk voor een blog. Collega Hans Rube vindt dat de mate waarin bloggen als een vorm van journalistiek gezien kan worden, afhangt van de frequentie ervan. Iemand die eens in de twee weken een onderwijsblog schrijft, vindt hij geen journalist.

In deze paragraaf zijn ter verduidelijking van de concepten 'professionele journalistiek', 'burgerjournalistiek' en 'journalistieke activiteiten' de interpretaties van respondenten gepresenteerd. Ook onder respondenten bestaan verschillende opvattingen. Over het algemeen kan gesteld worden dat de professionele journalist te maken heeft met een beroepsethiek waarin de waakhondrol centraal staat; de professionele journalist heeft tot taak nieuwsfeiten te melden en deze uit te leggen aan het publiek. Het zwaartepunt van de grens tussen burger- en professionele journalistiek wordt gelegd bij het al dan niet beoefenen van journalistiek voor een hoofdkomen; de burgerjournalist heeft volgens de meeste respondenten dikwijls een speciaal interessegebied. Een activiteit mag journalistiek genoemd worden als deze betrekking heeft op het zelf toevoegen van inzichten bij actuele nieuwsfeiten.

4.2 Internetgebruik onder professionele journalisten

In de voorgaande paragraaf zijn een aantal journalistieke concepten en begrippen besproken op basis van de gesprekken met respondenten. De volgende vier paragrafen tezamen bevatten een verslag van de resultaten van deze gesprekken. Internetgebruik in de professionele journalistiek staat centraal in het huidige onderdeel; dit wordt in de volgende paragraaf gevolgd door internetgebruik in de burgerjournalistiek. Motivaties van het internetgebruik dat in de huidige en volgende paragraaf beschreven wordt, vormen het thema van de laatste twee resultatensecties.

Internetgebruik onder professionele journalisten is ingebed in de historische ontwikkeling van het internet en vindt plaats tegen een achtergrond van grootschalige ontwikkelingen in de journalistiek. Deze ontwikkelingen worden anderzijds ook juist gestimuleerd door het gebruiken van internet in de professionele journalistiek, zoals een verhoogde tijdsdruk bij het werk. Het huidige hoofdstuk over internetgebruik in de professionele sfeer bevat een drietal thema's. Het internetgebruik van respondenten uit deze sector wordt besproken. Hierop volgt een bespreking van de gevolgen van internet voor de professionele journalistieke praktijk: onder meer de eerder besproken rolveranderingen, veranderende verdienmodellen, de verschillen tussen gedrukt en online materiaal en de opgemerkte 'versnelling' in het journalistieke klimaat komen aan bod.

4.2.1 Internetgebruik in de journalistieke praktijk

Internet als naslagmiddel en zendmiddel

Voor Harry Valkenet is het internet hoofdzakelijk belangrijk als naslagmiddel. Hij verkrijgt er contactinformatie van potentiële gasten voor de uitzending en van deskundigen die meer weten van een onderwerp dat op een bepaald moment nieuwswaarde heeft. Via de email krijgt hij veel persberichten, die nieuwtjes, aankondigingen en tips voor het programma opleveren. Hans Rube maakt op dezelfde manier gebruik van internet: hij vindt vooral de informatie die hem via email bereikt, belangrijk. Ook raadpleegt hij websites van bijvoorbeeld politieke partijen. Jaap van Essen maakt veelvuldig gebruik van het internet als middel om feiten te checken en informatie op te zoeken, evenals Rik Goverde en Dimitri Tokmetzis.

De redactie van Met het Oog op Morgen zorgt dat het programma of fragmenten ervan via het internet te beluisteren zijn; de inhoud van elke aflevering wordt kort samengevat in de Oog-weblog op de NOS-website. Ook wordt vrijwel dagelijks via Twitter bekendgemaakt wat er in de uitzending te horen is. Deze activiteiten zijn er echter op gericht de bekendheid van het programma te vergroten en niet zozeer op het actief in contact treden met de luisteraar: daarom kunnen zij geschaard worden onder het internet in de functie van zendmiddel. Rube zet de artikelen die hij voor het Brabants Dagblad schrijft, online omdat dit onder het motto van de bedrijfsfilosofie “Web first” van hem verwacht wordt. Hij zoekt derhalve geen contact met internetgebruikers, maar plaatst artikelen online om informatie te verspreiden in naam van zijn krant. Ook Jaap van Essen schrijft artikelen voor de site van de Gelderlander.

Internet als collaboratiemiddel

Hans Rube en Harry Valkenet zoeken vanuit hun journalistieke functie geen contact met andere internetgebruikers. Voor Jaap van Essen, Rik Goverde en Dimitri Tokmetzis ligt dit echter anders: zij gaan online graag de dialoog aan. Van Essen benadrukt de journalistieke waarde van Twitter, waar hij middels bondige stellingen de confrontatie opzoekt met anderen. Goverde heeft er zelfs zijn dagelijkse werk van gemaakt: voor zijn project voor het Brabants Dagblad twittert hij met zijn lezers en zoekt ook contact via het sociale netwerk Facebook. Via internet werkt Dimitri Tokmetzis samen met burgerjournalisten en burgers in diverse projecten, waarover vervolgens artikelen worden gepubliceerd op de website.

Over de term 'online journalistiek' of 'internetjournalistiek' zijn vele artikelen verschenen (Allan, 2006; Deuze, 2003; Steensen, 2009). Het bestaan van een dergelijke term impliceert dat journalistiek op het internet een aparte tak van sport is. Uniek en tekenend voor de journalistiek op het internet is volgens Rik Goverde de vaardigheid 'linken'. In het voorgaande hoofdstuk en in het theoretisch kader werd gesteld dat informatievergaring een hoofdtaak is van de traditionele journalistiek is. Op het internet is reeds een uitgebreide poel van informatie aanwezig, waardoor deze hoofdtaak volgens Goverde is getransformeerd in het bundelen van deze informatie. "Linken is het allerbelangrijkste aspect in internetjournalistiek. De rol van de *online* journalist is het zoeken van relevante links en deze verzamelen." Hij plaatst hierbij de kanttekening dat het ook voor het publiek gemakkelijker is geworden informatie op te zoeken, waardoor de journalistiek scherper in de gaten gehouden kan worden in het kader van het '*custodia custodiam*'-principe, dat refereert naar het vraagstuk 'wie controleert de controleur'.

Twitter

Twitter wordt door veel respondenten ter sprake gebracht. De manier waarop zij over Twitter denken, verschilt. Bij enkele respondenten bestaat enig cynisme ten opzichte van het sociale medium. Blogger Peter Breedveld vindt het gebruik van Twitter als nieuwsbron voor professionele media van weinig nieuwsaarde getuigen. Hij vindt het bijvoorbeeld onzinnig dat krantenberichten verschijnen over uitspraken die op dit platform gedaan worden. "Als Geert Wilders iets twittert, is dat gelijk een nieuwsbericht." "Iemand die twittert vanuit de Tweede Kamer is niet met zijn hersens bij wat er gezegd wordt," meent Hans Rube, die ook geen voorstander is van de internetdienst.

Anderen zien echter wel degelijk heil in het gebruiken ervan. Stephan Okhuijsen zoekt er naar aanknopingspunten en heeft ontdekt dat hij op deze manier snel veel te weten kan komen: uit onverwachte hoeken reageren mensen die meer weten van de onderwerpen die hij opwerpt op

Twitter. Jaap van Essen en Rik Goverde spreken zich positief uit over de potenties van Twitter. Van Essen vindt het noodzakelijk voor journalisten om mee te gaan met Twitter. De populariteit van internetdiensten wisselt volgens de regioredacteur om de paar jaar; de journalistiek dient hierop in te spelen, vindt hij. Twitter vormt voor Rik Goverde een van de voornaamste kanalen waar hij als stadsverslaggever berichten post. De journalist heeft een privé- en een professionele account, waarop hij contacten onderhoudt met het Tilburgse lezerspubliek. Goverde prijst de snelheid van Twitter; een nadeel is echter dat berichten vaak niet langer dan een uur in de tijdlijn van volgers staan.

De redactie van Met het Oog op Morgen kijkt voor nieuwsgaring onder andere naar ontwikkelingen op Twitter. Deze ontwikkeling is volgens Harry Valkenet redelijk nieuw en zou een aantal jaren geleden ondenkbaar zijn geweest: "Er leven dingen op Twitter met nieuws waarde". Recentelijk plukte de redactie de vruchten van het volgen van Twitter: een van de medewerkers ontdekte op deze manier de commotie rondom de Afrikaanse oorlogsmisdadiger Joseph Kony, waardoor het radioprogramma deze sneller kon brengen dan de meeste kranten en televisieprogramma's.

4.2.2 Gevolgen van internetgebruik voor de professionele journalistieke praktijk

Internetjournalistiek en democratie

Over de implicaties van internetjournalistiek voor de democratie worden verschillende uitspraken gedaan. Hans Rube beschouwt de opkomst van internetjournalistiek als een negatieve invloed voor de 'waakhondfunctie': "Internetjournalistiek zaagt aan de poten van het bewaken van de democratie!" Media die actief zijn op het internet, door Rube aangeduid als de 'snelle media', hebben helemaal geen tijd voor het doen van gedegen onderzoek, meent de journalist. Jaap van Essen vertegenwoordigt de andere zijde van dit debat: "Digitalisering is een zegen voor de democratie vanwege de toegenomen controleerbaarheid." Omdat internet steeds toegankelijker wordt voor steeds meer burgers en een grote hoeveelheid informatie bevat, biedt dit hen de optie gepubliceerd materiaal te vergelijken met andere informatie en daardoor kritischer te zijn ten opzichte van informatieverstrekkers. Rik Goverde noemt internet in deze context een hulpmiddel. "Ad Bos bijvoorbeeld als klokkenluider van de bouwfraude zocht tien jaar geleden contact met de traditionele media, maar nu zou 'ie dat zelf op internet hebben gezet. Doordat er zoveel bronnen ontsloten kunnen worden, komen er een hoop vragen bij."

Een veranderende rol

Pavlik (2001) stelt dat onder invloed van nieuwe media de rol van de journalist structureel is veranderd. Op de vraag of dit merkbaar is, antwoorden de meeste respondenten bevestigend. Harry Valkenet constateert een veranderende relatie tussen de professionele journalistiek en de burger. "Ik denk dat de rol van de journalist structureel veranderd is, omdat journalistiek dichterbij mensen is komen te staan." De vroegere journalistiek had volgens Valkenet een veel meer besloten karakter van een beroepsgroep onderling. Dit staat in contrast met de tegenwoordige inspraak die burgers in de journalistiek hebben en de kennis die zij demonstreren, mogelijk gemaakt door de publiek toegankelijke kanalen van de nieuwe media. Ook Rik Goverde ziet deze ontwikkeling. "Journalisten hebben de neiging tot het terugtrekken in loopgraven en van daaruit schrijven. Die scheidingslijn is nu weg! Veel bloggers of burgerjournalisten hebben betere connecties of toegang tot het gemeentehuis."

Jaap van Essen vindt dit echter weinig revolutionair. Hij stelt dat er geen wezenlijke veranderingen zijn ten opzichte van eerdere jaren en dat alleen de drempel lager is komen te liggen voor de burger om contact te zoeken met de professionele journalistiek. Het schrijven en posten van een brief vraagt meer inspanning dan het sturen van een mailtje of reactie. Toch brengt dit volgens Van Essen geen structurele verandering met zich mee. "We worden nog steeds getipt door burgers. De journalistiek verandert in wezen niet. Je hoort zo vaak van die kreten dat de toekomst aan de *social media* is en aan de burgerjournalistiek, laatst ook weer in Villamedia. Ik vraag: wat dan? Wat doe je dan? Het is maar vaag."

Rik Goverde ziet wel degelijk veranderingen, maar vindt daarnaast dat de taak van de journalist als nieuwsbrenger hetzelfde blijft. Nieuws heeft volgens de verslaggever geen waarde meer en is niet langer exclusief, maar wordt nog steeds verwacht door mediaconsumenten. Vooral de bijkomende taak van het duiden van nieuws, zoals ook door Pavlik wordt beschreven, vindt Goverde belangrijk.

Verdienmodellen in de internetjournalistiek

Zoals Briggs (2008) bondig stelde in een van de Nieman Reports, is het slecht gesteld met de inkomsten van met name de dagbladsector. Dit ligt volgens hem aan het verdienmodel, dat gebaseerd is op adverteerders. Het huidige verdienmodel schiet volgens Briggs tekort en dient te worden vernieuwd door het hanteren van een meer marketinggerichte benadering. Het Brabants Dagblad, waarbij Hans Rube werkzaam is, probeert dit door eind 2012 een betaalmodus te activeren voor de digitale versie van de krant. Daarbij zijn de eerste tien artikelen gratis en moet betaald worden voor het lezen van meer artikelen. De lezer heeft de mogelijkheid tot het nemen van een abonnement waarbij deze zowel de gedrukte krant als de online versie ontvangt. Om

productiekosten te verminderen, is de krant al overgegaan van de *broadsheet* naar het *tabloid*, om de terugloop in pagina's door de vermindering van advertenties op te kunnen vangen. De oplossing voor deze problemen ligt volgens Rube echter niet bepaald bij het internet, eerder de oorzaak. "Ik vind dat we verkeerd bezig zijn door het tot prioriteit te maken om de eerste te zijn en alles gratis op internet te zetten. De Nederlandse journalistiek is toch verantwoordelijk voor de nieuwsvoorziening? Al jarenlang kegelen we onze eigen ruiten in door dat internet."

Rik Goverde benadrukt de heersende onzekerheid wat betreft een geslaagd *business*-model in de internetjournalistiek. Er is tot op heden nog geen nieuwe strategie waarvan een succesvolle implementatie bewezen is. Goverde denkt dat de toekomst onder meer ligt bij *apps* en bij het zo exclusief mogelijk brengen van nieuws. "Een belangrijke overweging hierbij is: *what is nice to know en wat is need to know?*" Er moet derhalve bij het vragen van geld voor het online beschikbaar stellen van informatie rekening gehouden worden met de behoeften van het publiek. Informatie die beschouwd kan worden als '*need to know*' heeft in deze context een hogere marktwaarde dan informatie die de gebruiker ter vermaak tot zich neemt en waarvoor hij of zij waarschijnlijk geen geld over heeft.

Sargasso-hoofdredacteur Dimitri Tokmetzis ziet het somber in voor de gedrukte kranten. "De papieren krant bestaat niet lang meer. Het is wachten totdat adverteerders de geldkraan dichtdraaien." Geld verdienen in de *online* media is echter ook geen gemakkelijke aangelegenheid, constateert Tokmetzis. "*The Guardian* doet het online dan wel weer heel gedurfd. Alleen echt hele grote kranten gaan deze strijd redden. Er komt waarschijnlijk een concentratie van een paar grote spelers die de dienst uitmaken. Het wordt in Nederland zelf echt heel lastig... Ik denk dat we hier te laat zijn."

Drukkers versus het web

De professionele journalisten uit de dagbladsector vinden allemaal dat er een zichtbaar verschil is tussen de gedrukte krant en artikelen op het internet op het gebied van het lezende publiek, de manier waarop geschreven wordt. Rik Goverde ziet kansen voor de krant op het internet, maar weet nog niet precies welke vorm die aan zouden moeten nemen. "Het Brabants Dagblad gedraagt zich als een traditionele krant op het internet. Het bericht op internet is een uithangbord voor de gedrukte krant." Met zijn huidige project, waarin hij zich in de Tilburgse straten begeeft en alles wat hij ziet en hoort, publiceert via Twitter, Facebook en de website van het Brabants Dagblad, probeert hij uit te vinden op welke manier de krant zich verder kan ontwikkelen op het internet.

Jaap van Essen ziet een verschil in informatievoorziening. Zijn krant, de Gelderlander, probeert in de berichtgeving op internet binnen andere discourses aan te snijden dan in gedrukte krantenartikelen. Uit onderzoeken van Wegener blijkt volgens Van Essen dat de gedrukte krant niet goed gelezen wordt door publiek onder de dertig jaar, maar door ouder publiek wel. "Een jong gezin

dat bijvoorbeeld wil weten welke scholen geschikt zijn, krijgt hierover vaak uitgebreidere informatie in de krant dan op internet. Er moet gedifferentieerd worden, en dat moeten we dan in hapklare brokken brengen.”

Hans Rube geeft duidelijk de voorkeur aan de gedrukte versie. Hij vindt dat gedrukte teksten veel meer diepgang hebben. De berichtgeving is hierin volgens de redacteur anders. “Mensen die internet gebruiken, zijn uit op snel nieuws, op rampen, rellen en show. Op internet moet je het dus kort en krachtig houden.” Rube onderscheidt niet alleen een ander publiek voor de gedrukte krant dan voor het internet, maar ook een ander type journalist. De journalist die voor de gedrukte krant schrijft, komt duidelijk beter uit de bus: deze heeft interesse in schrijven, diepgang, achtergronden en wil meer tijd steken in het schrijven van artikelen. “Deze journalist heeft ook een ander publiek, een lezer die tijd in lezen wil steken. Het internet kent korte zinnen, snelle nieuwsberichten; de internetjournalist moet zich daarnaast thuisvoelen in *social networking*. Ik heb collega’s die continu zesentwintig twitteraccounts tegelijk hebben openstaan.” Het Brabants Dagblad wil het internet graag betrekken bij publicaties. Rube refereert aan Rik Goverde en diens lopende project in Tilburg. Hij stelt dat een verslaggever als Goverde twee werelden verbindt: de online en de fysieke wereld. Een vraagstuk hierbij is volgens Rube de wenselijkheid van het verbinden van deze werelden. “Moet je online en offline uit elkaar laten? Zijn het twee aparte werelden? Moet je ze vermengen?”

Versnelling

Uit deze vergelijking tussen internet en de gedrukte krant komt internet volgens Hans Rube niet bepaald als beste uit de bus. Rubes weerszin jegens internetjournalistiek rijmt met de visie van Nicholas Carrs ‘*Google is making us stupid*’ (2008). De journalist signaleert een verschuiving naar een snellere berichtgeving, waardoor minder tijd overblijft voor diepgravend onderzoek en het uitspitten van zaken. Dit leidt tot concentratieverlies, zoals dit ook in Carr beschreven wordt. Rube beschrijft de verspreiding van het internet met de metafoer van een lekkende olietanker: een onomkeerbare bron van vervuiling.

Jaap van Essen vindt deze versnelling juist een stimulerende ontwikkeling binnen de traditionele journalistiek. Hij ziet een bepaalde ‘directheid’ in dit internettijdperk. Aangezien concurrerende media het publiek via het internet zeer snel van foto’s en informatie kunnen voorzien, is de druk voor journalisten toegenomen om zich snel naar de plek van het nieuws te begeven. “We staan weer met onze poten in het bluswater,” aldus Van Essen. Hij beschrijft deze invloed van het internet als een versterking voor de kranten. Deze druk die door versnelling in de journalistieke praktijk veroorzaakt wordt, maakt informatie volgens de redacteur juist betrouwbaarder, omdat journalisten door burgers direct gecontroleerd en op de vingers getikt kunnen worden waar nodig.

Niet alle respondenten zijn echter te spreken over deze snelle gang van zaken. Rik Goverde vindt dat deze ontwikkeling het de journalistiek juist moeilijk gemaakt heeft. “Het is lastig om goede en relevante bronnen te vinden in korte tijd. Je hebt als journalist minder tijd om te checken.”

Harry Valkenet stelt dat de concurrentie als gevolg van de toegenomen snelheid van informatiestromen niet zozeer uit de hoek van de burgerjournalistiek komt, maar uit die van zijn professionele collega’s. De toegenomen concurrentie komt volgens Valkenet niet zozeer uit de burgerjournalistieke hoek, maar vooral uit die van de professionele stations, zoals televisiezenders. De NOS probeert mee te gaan met snelheid in publicatie, maar vindt het belangrijk om dit niet ten koste te laten gaan van de juistheid van informatie en het checken daarvan, waar Rik Goverde voor vreest. “Hier bij de NOS is het nog steeds zo dat we zorgvuldig kunnen zijn, nog steeds geldt de regel dat we informatie ook vanuit minimaal één andere bron bevestigd moeten hebben gekregen voordat iets geplaatst wordt. Daardoor zijn we niet altijd de snelste, maar je moet het belang afwegen tussen snelheid en zorgvuldigheid.” Bij Met het Oog op Morgen wordt er soms voor gekozen om informatie te brengen die nog niet volgens het protocol geverifieerd is; dit wordt opgelost door een expliciet voorbehoud te maken.

Ruud Orsel, die regelmatig tussendoor op pad gaat voor de vrijwilligersomroep RPL wanneer iets onverwachts plaatsvindt, beschouwt snelheid als inherent aan journalistieke berichtgeving, waarbij voorkennis niet altijd paraat is. “Je ziet op televisie weleens een journalist die om tien uur ’s avonds voor een volledig donker gebouw staat waar eerder kennelijk een vergadering heeft plaatsgevonden en vertelt over wat er is afgesproken. Daar zitten dan domigheden in, niet direct onwaarheden, maar als je goed luistert, hoor je dat de persoon in kwestie echt niet begrijpt waar het over gaat of dingen belangrijk vindt die helemaal niet belangrijk zijn.” Het tekort schieten op kennis is een valkuil voor journalisten en heeft te maken met de voorbereiding van een onderwerp. Orsel vertelt dat hier soms geen tijd voor is bij actuele berichtgeving. In een dergelijk geval biedt het internet, vanwege het snel kunnen opzoeken van veel informatie, uitkomst.

In deze paragraaf is het internetgebruik van de professionele journalisten onder de loep genomen. Twee van hen gebruiken internet slechts als naslag- en zendmiddel, terwijl de andere drie respondenten actief gebruikmaken van het internet als platform voor communicatie tussen journalist en publiek. Twitter is hierbij populair. Respondenten zien diverse veranderingen in de professionele journalistiek ten gevolge van de introductie van internet: de afstand tussen journalist en publiek is merkbaar verkleind, internet moet worden opgenomen in de verdienmodellen van traditionele media en de tijdsdruk op publicatie is verhoogd. Respondenten zien verschillen tussen gedrukte en online artikelen en hebben in de meeste gevallen een expliciete voorkeur voor een van beide terreinen.

4.3 Internetgebruik onder burgerjournalisten

Uit het grote aantal artikelen dat in academische kringen verscheen over de invloed van internet op de journalistieke sector, spreekt een erkenning van een verband hiertussen. In de burgerjournalistiek wordt internet echter evengoed volop ingezet. In dit hoofdstuk beschrijven burgerjournalisten de manier waarop zij internet gebruiken. Evenals het voorgaande hoofdstuk, waarin de professionele journalisten centraal stonden, wordt begonnen met een korte historische context: hierna wordt het praktijkgedeelte van internetgebruik behandeld, gevolgd door de betekenis van internet voor de burgerjournalistiek. Hierin komen thema's als het open-sourcemodel, betrouwbaarheid van amateurpublicaties, open publication, User Generated Content en de blogwereld aan het licht.

4.3.1 Historische context

Aan het begin van de eenentwintigste eeuw groeide met behulp van nieuwe technieken, die goedkoper en dus op bredere schaal beschikbaar werden, de bekendheid van het fenomeen 'burgerjournalistiek', hetzij vaak in negatieve context (Kenniland, 2011). Kenniland-onderzoekster Nikki Timmermans benadrukt de invloed van het internet bij dit proces. "Burgerjournalistiek is flink gemobiliseerd door de opkomst van internet. Vroeger was het een beetje radiootje spelen via de piratenzenders." Ook voordat het internet haar intrede deed, hielden burgers zich al bezig met amateuristische vormen van journalistiek. Hans Rube geeft hiervan een voorbeeld. "De jongens die in de jaren zeventig rondreden met 27mc-bakken en scanners achterop, waarmee ze politiezenders afluisterden, dat zijn eigenlijk de eerste burgerjournalisten. Ze tipten journalisten en elkaar en wilden interessant doen met nieuws dat zij als eersten hadden. Dat zijn dezelfde mensen die nu enthousiast aan het werk gaan met Twitter en Facebook."

Internet bleek een dankbaar middel voor degenen die niet over zoveel tijd en informatiebronnen beschikten als professionele journalisten, maar wel wilden publiceren. Volgens Ruud Orsel had de lokale vrijwilligersomroep in Woerden veel baat bij de komst van het internet, al nam de introductie ervan tijd in beslag. "Internet gaf ons ineens de beschikking over veel meer bronnen. Het was natuurlijk niet gelijk met de start van het internet voor het grote publiek dat je allerlei bronnen kon raadplegen. Ik heb nog het interview gemaakt met de gemeente Woerden die haar website online zette. Dat leverde een onderwerp op en vervolgens leverde die website op zich onderwerpen op. Je ziet geleidelijk aan dat vrijwel iedere zichzelf respecterende organisatie een website heeft."

4.3.2 Internetgebruik in de praktijk van de burgerjournalistiek

Internet als naslagmiddel en zendmiddel

Stephan Okhuijsen verkrijgt vrijwel al zijn informatie via het internet. Voor politieke artikelen gebruikt hij bijvoorbeeld stukken van de Tweede Kamer die op internet staan, websites van politieke partijen of krantenarchieven. Ruud Orsel vindt het internet een gemakkelijke en snelle manier om achtergrondinformatie bij de door hem geschreven nieuwsberichten te zoeken. Net als de professionele journalisten vindt Orsel email een belangrijke bron van persberichten en communicatie. Deze communicatie is echter niet gericht op het ontwikkelen van een online gemeenschap (collaboratie), maar heeft een pragmatisch karakter en dient bijvoorbeeld voor het maken van afspraken. Peter Breedveld en Bart van der Zande gebruiken internet ook veel als naslagmiddel voor achtergrondinformatie bij artikelen. Vincent Cantrijn maakt hoofdzakelijk gebruik van internet uit dergelijke pragmatische overwegingen: hij vindt het handig om informatie uit een gedigitaliseerd archief te kunnen zoeken, bijvoorbeeld een online database met krantenartikelen. Daarnaast gebruikt hij internet tevens als zendmiddel: voor de website nijmegencentraal.nl schrijft hij blogs. Cantrijn doet dit echter niet vanuit 'collaboratie-doeleinden': de website is een substituut voor zijn column in de gedrukte versie van de Gelderlander, die werd wegbezuinigd.

Internet als collaboratiemiddel

Het internetgebruik van Cantrijn en Orsel is voornamelijk gericht op het opzoeken en publiceren van informatie in de gedaante van 'eenrichtingsverkeer'. Breedveld, Okhuijsen en Van der Zande gaan echter actief de dialoog aan met de internetgebruiker op respectievelijk de platforms Frontaal Naakt, Sargasso en Vers Beton. Dit doen zij via het schrijven van opiniërende en beschouwende artikelen, die reacties en discussie ontlokken bij andere internetgebruikers, waarop de burgerjournalisten vervolgens reageren. Op deze manier maken Breedveld, Okhuijsen en Van der Zande elk deel uit van een online gemeenschap.

4.3.3 Betekenis van internet voor de burgerjournalistiek

Open source-model

In het onderzoek van Kennisland naar burgerjournalistiek (2011) wordt een parallel gelegd tussen het groeiende aandeel van burgers in journalistiek en de amateurbijdragen aan de astronomie. Deze ontwikkeling werd in 2004 door Leadbeater en Miller aangeduid als *'the Pro-Am revolution'* (Kennisland, 2011). De auteurs zien ook in de journalistiek een dergelijke paradigmawisseling: van de gesloten dominantie binnen traditionele mediabedrijven naar een open journalistiek, waarin amateurs zich met behulp van techniek professionaliseren en deel gaan uitmaken van een vakgebied. Een dergelijke omslag heeft in de praktijk nog geen duidelijke gestalte aangenomen, meent Stephan Okhuijsen. "Ik had verwacht dat meer mensen online proactief bezig zouden zijn. Dat valt een beetje tegen. Ik zie meer activiteit als het op specifieke onderwerpen aankomt, waar mensen alleen of in een groep veel boven tafel halen."

Nikki Timmermans ziet vooral een ontwikkeling in *open publication*. NRC-internetjournalist Alexander Klöpping beschouwt zij als een pionier op dit gebied. Klöpping plaatste een nog niet gepubliceerd artikel op internet, vroeg lezers om reacties en herschreef toen zijn artikel, waarbij hij de namen vermeldde van mensen die hadden bijgedragen (Kennisland, 2011). Dit is wat *open publication* kenmerkt: het constante evolueren van een artikel doordat dit wordt aangepast aan de hand van bijdragen en aanvullingen van lezers. Timmermans vindt innovatie op het gebied van *open publication* belangrijk. Er moeten manieren worden gevonden om het hele verzamelproces van informatie transparant te maken. "Een publicatieproces moet open zijn; in de traditionele journalistiek is dit niet het geval. Wanneer dit meer open wordt getrokken, kunnen burgers feedback geven en kunnen de vruchten van *crowdsourcing* worden geplukt."

Burgerjournalist Bart van der Zande zou graag zien dat Vers Beton dit tevens in de praktijk brengt. Hij noemt de New York Times, die op haar website nieuwe stukken plaatst op basis van de online reacties van lezers. Sargasso-hoofdredacteur Dimitri Tokmetzis ziet *open publication* zelfs als kenmerkend voor de journalistiek op internet. "Online betekent tweerichtingsverkeer. De krant als medium verschilt hier essentieel van. Op het internet is een stuk nog niet af wanneer het gepubliceerd wordt, zoals bij kranten. Online wordt er een discussie gehouden tussen lezers, er worden reacties op materiaal gegeven, een online artikel is veel meer 'levend' dan een *offline* artikel." Hier kan een verband met publieke journalistiek worden gelegd (Rosen, 1992): het is volgens Tokmetzis belangrijk om als journalist op actieve manier aansluiting te zoeken bij wat het publiek beweegt.

Sargasso-collega Stephan Okhuijsen noemt 'sociaal medium' Twitter als mogelijkheid om *open publication* te bereiken. Het voortborduren op reacties van lezers vindt Okhuijsen een dynamiek die

lezers blijft betrekken bij de journalistiek. “Via Twitter ontwikkelen verhalen zich veel sneller. Een voorbeeld is Wilders’ afwijzing van de 3-procent-norm van Brussel: binnen een mum van tijd twitterden mensen dat Wilders vorig jaar nog stemde voor het stabiliteitspact. Dat is mini-journalistiek.”

Niet alleen biedt het internet journalisten de mogelijkheid hun informatie beter te controleren: ook burgers hebben de mogelijkheid de ‘waakhondfunctie’ te vervullen. De burgercontrole is volgens Jaap van Essen verbeterd als gevolg van de verlaging van de drempel om te reageren. “Burgers kunnen stukken nu ook downloaden en checken. Vroeger kon dat niet, niemand ging naar het archief om gemeentelijke stukken op te vragen. Nu wel. Iedere kampbewoner die het ergens niet mee eens is, kan dingen opzoeken. Informatie is veel transparanter geworden.”

Vincent Cantrijn vindt dat de uit burgerjournalisten bestaande redactie waarin hij zit, in ideologisch opzicht heterogener is dan een willekeurige redactie van een professioneel mediakanaal. De reden hiervoor ligt volgens hem bij de uitstraling en kleuring die een dergelijk professioneel mediakanaal heeft, zoals deze eerder werd omschreven door Ruud Orsel. Degenen die de keuze maken om bij zo’n redactie te komen werken, hebben vaak dezelfde ideeën, meent Cantrijn. Zijn redactiecollega’s hebben meer uiteenlopende meningen, waardoor meer dynamische discussies ontstaan.

Betrouwbaarheid

Een belangrijke journalistieke waarde betreft het brengen van geverifieerd en betrouwbaar nieuws (Kovach & Rosenstiel, 2007). Het wordt van professionele media, zoals de NOS, dan ook verwacht dat veel aandacht wordt besteed aan het controleren van informatie en het brengen van betrouwbaar nieuws. Met het Oog op Morgen-hoofdredacteur Harry Valkenet beschreef eerder de door de NOS gehandhaafde regel die voorschrijft dat nieuws van minimaal twee bronnen moet komen om als betrouwbaar bestempeld te worden. Voor journalistiek bedreven op het internet geldt deze regel volgens Valkenet misschien nog wel sterker, omdat de herkomst van informatie onbekend is. De burgerjournalistiek die bedreven wordt op internet, heeft met nog meer cynisme te kampen wat betreft betrouwbaarheid dan professionele journalistiek op internet (Keen, 2007).

Volgens Hans Rube valt inderdaad ernstig te twijfelen aan de betrouwbaarheid van burgerjournalistiek op internet. Hij heeft vaker gezien dat de anonimiteit van het internet ruimte biedt aan valse tips. “Laatst nog kreeg ik bijvoorbeeld een foto toegemailed van een Turks raadslid temidden van andere Turkse mannen. In de begeleidende tekst stond dat het raadslid omgang had met criminelen. Ik pleegde een paar telefoontjes om dit te checken: het bleek een foto te zijn van een vrijwilligersbijeenkomst, waar een paar Turkse mannen het raadslid hadden gevraagd om met hen te poseren. Dat krijg je nou van burgerjournalistiek: 90 procent is onzin, 10 procent is misschien iets. Als je burgerplatforms creëert, roept iedereen maar wat. Als dat fout is, wie checkt dat dan? Ik

las ooit in een boek van Anne van der Meijden: “Vrijheid van meningsuiting betekent nog niet dat je in een volle bioscoop ‘brand’ mag roepen.”

Met deze uitspraak sluit Rube zich aan bij het gedachtegoed van Andrew Keen. Wanneer respondenten Keens mening voorgelegd krijgen die spreekt uit *The Cult of the Amateur* naar aanleiding van de betrouwbaarheidskwestie rondom burgerjournalistiek, wordt verschillend gereageerd. In dit boek constateert de auteur een kwaliteitsdaling van geschreven stukken door het toenemende aandeel van amateurs op internet. Hans Rube is het roerend eens met deze criticus. Zijn collega Rik Goverde denkt hier echter anders over: zijn project voor het Brabants Dagblad, waarvoor hij interactie zoekt met Tilburgers op straat, leverde nog geen “onzin” op. Tot nu toe krijgt hij alleen eerlijke reacties. Jaap van Essen vindt dat onbetrouwbare sites zichzelf eruit filteren. “Internet is zo’n grote poel van informatie, dat er altijd wel iets goeds op staat.”

Burgerjournalist Stephan Okhuijsen nuanceert Keens opvatting. Volgens hem behoedt het ‘survival of the fittest’-principe een al te ernstige kwaliteitsdaling van op internet gepubliceerd materiaal. Keen heeft volgens Okhuijsen deels gelijk en deels ongelijk: het is inherent aan dit medium dat een grote groep meedoet, waardoor waarschijnlijk ook bijdragen van mindere kwaliteit voorkomen. Aan de andere kant vindt Okhuijsen dat er naast foute amateurs ook goede amateurs online zijn, die soms betere kwaliteit produceren dan traditionele journalisten. “Ik denk dat het een kwestie van evolutie en tijd is, waardoor er evenwicht komt. Foute amateurs blijven niet lang. Je krijgt geen landelijke sleutelrol in het publieke debat als je maar wat roept. Keen miskent de dynamiek in de internetpopulatie: er zitten veel creatievelingen tussen. Traditionele journalisten zijn soms geen haar beter dan foute amateurs.”

Het internettijdschrift Vers Beton, waarvoor Bart van der Zande actief is, is een voorbeeld van een burgerjournalistiek initiatief waarbij rekening gehouden wordt met deze betrouwbaarheidskwestie. Naast het hebben van een strenge eindredactie worden reacties gecheckt. “De reacties zijn goed, er wordt veel gereageerd. Alles wordt door ons gemonitord. Als er verkeerde reacties zouden komen of het wordt echt te bont, dan gooien we dat gewoon eraf.” Ook de lokale vrijwilligersomroep in Woerden doet het wat betrouwbaarheid betreft zeker niet slecht, vindt Ruud Orsel. Heel af en toe wordt er een fout gemaakt, maar volgens de radioverslaggever is dat meestal wanneer een gast vindt dat deze “niet helemaal goed uit de verf komt”, waarbij het niet om een inhoudelijke onjuistheid gaat. Orsel vermoedt zelfs dat er bij de omroep gemiddeld genomen eenzelfde of misschien wel minder fouten worden gemaakt dan bij traditionele mediakanalen. “Als je luistert of kijkt wat professionele media weleens de wereld inkinkelen, dan doen wij het nog niet zo slecht.” Wat ook meespeelt voor het streven naar betrouwbaarheid, is de keuze uit het aantal omroepen, meent Orsel. Het Woerdense RPL is de enige lokale omroep, waardoor Orsel het des te belangrijker vindt dat er aandacht wordt besteed aan een kritische en ongekleurde omroep. De

burgerjournalist beschouwt vooral de doelstelling die een burgerjournalist of –platform met een publicatie nastreeft, als bepalend voor de betrouwbaarheid ervan. “Vooral over sites die er alleen maar op uit zijn om met zoveel mogelijk bezoekers zoveel mogelijk reclamegelden te innen, kun je natuurlijk je vragen hebben.”

Mengvormen

Diverse respondenten uit de professionele journalistiek zien toekomst in samenwerkingsverbanden tussen burgers en professionele journalisten. Volgens Campbell (2004) kan de kennis van burgers optimaal benut worden wanneer journalisten een sturende rol spelen bij het verzamelen en optekenen hiervan. Sargasso-hoofdredacteur Dimitri Tokmetzis werkt op dagelijkse basis aan dergelijke projecten. Hij vindt dat burgerjournalisten begeleiding en “handvaten” nodig hebben die een professionele journalist hen kan bieden. Een dergelijk ‘handvat’ kan worden geboden in de eerder besproken ‘gatekeeperrol’. Hans Rube vindt dat deze rol in de vorm van een eindredacteur onmisbaar is in gedegen journalistiek, hoewel deze functie in de traditionele journalistiek meer en meer op de achtergrond dreigt te raken door bezuinigingen. “Vroeger werd een stuk teruggegeven van ‘doe maar over, of dit moet erin’. Nu zijn er veel minder eindredacteuren door economische winstoptimalisatie.” Toch blijft het concept van de eindredacteur niet beperkt tot de traditionele media: ook de burgerjournalistiek kent er voorbeelden van. Vers Beton bijvoorbeeld heeft een vaste eindredactie, bestaande uit vier eindredacteuren die gespecialiseerd zijn in taal.

Samenwerkingsverbanden tussen journalisten en burgers kunnen worden ondersteund door coördinerende organisaties. Een actueel voorbeeld is de recentelijke oprichting van de VOJN (Vereniging van Online Journalisten). Stephan Okhuijsen zit in het oprichtingsbestuur hiervan. Onlangs vond de eerste bijeenkomst plaats. Okhuijsen vertelt dat het oprichtingsbestuur een grijs gebied constateerde tussen professionele en burgerjournalisten op internet. De NVJ (Nederlandse Vereniging van Journalisten) en de RvJ (Raad voor de Journalistiek) zijn beroepsorganisaties voor professionele journalisten: de VOJN daarentegen ambieert het opener maken van het vakgebied en het delen van kennis tussen online journalisten. Er wordt bijvoorbeeld aandacht besteed aan brononderzoek op internet, *tools* voor datavisualisatie of het omgaan met sociale media. Toch is van de geïnteresseerden 95 procent beroepsjournalist, bekend Okhuijsen. Door burgerjournalisten wordt dus nog niet actief ingegaan op een dergelijk initiatief.

Communities en de blogwereld

In de gesprekken wordt de blogvorm door respondenten vaak aangestipt. Blogs staan vaak niet op zichzelf, maar maken deel uit van bepaalde gemeenschappen op het internet. Blogger Peter

Breedveld vindt dat de bloggemeenschap onderschat wordt binnen traditionele kanalen van media en politiek. Een voorbeeld hiervan is bepaalde terminologie die afkomstig blijkt te zijn van blogs. “Iedereen denkt bijvoorbeeld dat Wilders de term ‘kopvod’ uitgevonden heeft, maar dat heeft ‘ie gewoon van blogs gejat. Wilders hoor je dingen zeggen die al maandenlang op de blogs stond. Nu met de Breivik-kwestie wordt er gezegd dat hij alles bij elkaar heeft *gegoogeld*, dat wisten wij allang. Er zijn al heel lang van dat soort Breivik-types in de blogwereld, dat is niets nieuws.”

Net als in de echte wereld lijkt ook de blogcultuur per land verschillend, zo blijkt uit het verhaal van Bart van der Zande. Hij vertelt dat het initiatief voor Vers Beton onder andere van kwam van een uit Duitsland afkomstige grafisch ontwerper, waar er veel meer geblogd wordt. Ook Dimitri Tokmetzis onderscheidt nationale verschillen in de blogcultuur. “In Nederland is een hoop geschreeuw, het is allemaal erg vocaal, veel mensen zijn ermee bezig. In België zijn niet zoveel blogs die samenwerken. In Amerika is echt een levendig online debat, er zijn meer blogs, *gravitas* die gewicht hebben.” Andersom zijn er ook binnen één “blogland” culturele verschillen. Peter Breedveld merkt op dat de meeste blogs zich langs etnische lijnen onderscheiden. “Sargasso is een blanke aangelegenheid, maar je hebt ook maroc.nl. Turken uiteten zich vooral op fora,” vertelt Peter Breedveld. Hans Rube keurt het fenomeen ‘*communities*’ uitdrukkelijk af. “De term *social community*” is een *contradictio in terminis*. Het is een ik-maatschappij! Men heeft het over een “social community”, maar er is geen enkele gemeenschapszin, het is individualisme ten top.”

Van de vijf burgerjournalisten uit dit onderzoek gebruiken drie personen het internet op een actieve, collaboratieve manier. Bart van der Zande, Stephan Okhuijsen en Peter Breedveld schrijven elk artikelen voor een specifiek platform, waar gebruikers reageren op hun publicaties en een interactie tussen schrijver en publiek ontstaat. Deze interactie kan leiden tot de creatie van een online *community*, zoals de dynamieke blogwereld die Breedveld beschrijft. Hoewel ook Vincent Cantrijn voor een internetplatform schrijft, zoekt hij geen interactie met online gebruikers, waardoor hij het internet slechts als naslag- en zendmiddel gebruikt. Ook Ruud Orsel gebruikt het internet hoofdzakelijk voor deze doeleinden. Internet is een stimulerende factor voor de burgerjournalistiek gebleken: de omslag naar een *open source*-model is nog niet bewerkstelligd, maar wordt geprezen door de drie burgerjournalisten die internet als collaboratiemiddel gebruiken. Betrouwbaarheid van informatie aangeleverd vanuit de burgerjournalistiek is echter een heikel punt, waarover zowel door professionele als burgerjournalisten verschillend wordt gedacht. Een ‘mengvorm’ van journalistiek waarbij professionele journalisten burgerjournalisten handvaten aanreiken, wordt door de meeste respondenten gewaardeerd en wordt door Okhuijsen en Tokmetzis al in praktijk gebracht.

4.4 Motivaties internetgebruik: professionele journalisten

In de afgelopen twee paragrafen is het internetgebruik van respectievelijk professionele journalisten enerzijds en burgerjournalisten anderzijds behandeld. Deze master thesis beoogt daarnaast de motivaties die beide groepen voor dit internetgebruik hebben, in kaart te brengen. Om deze reden vormen het huidige en laatste onderdeel van de resultatensectie een beschrijving van de redenen die respondenten hebben aangedragen ter verklaring van hun internetgedrag. De motivaties van professionele journalisten centreren zich rondom functionaliteit, wat overeenstemt met de resultaten van eerder onderzoek onder Nederlandse journalisten (Hermans, Vergeer en Pleijter, 2009). Efficiëntie wordt verreweg het meest aangedragen; daarnaast worden door afzonderlijke respondenten druk vanuit de organisatie, een toegenomen mogelijkheid tot informatiecontrole en het online stimuleren van discussies genoemd als motivaties.

Efficiëntie

Uit de interviews met professionele journalisten blijkt dat het gebruiken van internet hoofdzakelijk beantwoordt aan de behoefte tot snel en efficiënt werken. Ondanks zijn afkeurende houding jegens het internet vindt Hans Rube het toch wel gemakkelijk. Het medium is altijd beschikbaar om informatie op te zoeken: "Internet slaapt nooit." Vooral in vergelijking met journalistiek werk vóór de beschikking tot internet zien respondenten een groot verschil. Jaap van Essen vond het vroeger veel onhandiger: als hij snel informatie wilde hebben, moest hij urenlang rondbellen. "Viavia had ik duizenden nummers. Nu krijg ik al die informatie met één druk op de knop." Bij de radio ging het er vroeger ook niet heel snel aan toe, vertelt Ruud Orsel. Bij een radio-actualiteitenrubriek van de AVRO, waar hij een tijdje meeliep, werkte een journalist wiens belangrijkste taak bestond uit het in stukjes knippen van kranten. De krantenberichten werden 's morgens op de redactietafel gelegd als nieuwsbron. "Toen was er nog geen internet, de krant was eigenlijk het enige medium wat je had om mee te werken. Dan praat je over ongeveer 1980." Volgens Harry Valkenet heeft de komst van het internet veel veranderd voor de journalistieke werkzaamheden: elke professionele journalist zet het internet in bij het verzamelen van informatie en het contact leggen met personen.

Betrouwbaarheid door toegenomen controleermogelijkheden

De mogelijkheid tot het controleren van informatie wordt door een aantal professionele journalisten aangevoerd als groot voordeel van het inzetten van internet. Bij het rondbellen, volgens Jaap van Essen en Harry Valkenet de belangrijkste manier om informatie te verzamelen vóór het

internettijdperk, slopen snel fouten. Van Essen: “Als er een Hongaarse voetbalclub speelde en ik daar een artikel over moest schrijven, had ik erg weinig aanwijzingen. Bellen brengt dan een taalbarrière met zich mee, of namen worden foutief gespeld.” Meerdere respondenten vinden dat de mogelijkheid tot het vergelijken en controleren van informatie verbeterd is door het internet, waardoor de betrouwbaarheid ervan groeit.

Discussie uitlokken

Jaap van Essen vindt dat er voor journalisten een duidelijke taak is weggelegd op het internet. “Op Twitter moeten we de discussie aanzwengelen. Ik vind het leuk om extreme dingen te zeggen en discussies los te maken. Dat is compleet interactieve journalistiek. Internet heeft het weer leuk gemaakt, er is veel activiteit rondom het plaatsen van berichtjes.” Internet is voor Van Essen een geschikte mogelijkheid voor de journalist om de dialoog met de burger en tussen burgers te versterken. De activiteiten van Rik Goverde illustreren deze visie op journalistiek, die als *public journalism* kan worden aangeduid (Rosen, 1992). “Ik zoek serieuze mensen met kennis die willen reageren, zowel online als offline. Ik wil mensen en meningen bij elkaar brengen en een platform creëren. Niet alleen online, maar ook op bijvoorbeeld een terras, zodat men fysiek bij elkaar komt. Dit is een activistische vorm van journalistiek: ik geef zelf geen mening, maar weet wel dat er iets speelt, dus probeer ik mensen bij elkaar te brengen.”

Het Brabants Dagblad kent daarnaast ook andere manieren om in contact te treden met de burger. “In verkiezingstijd organiseren we debatten, bijvoorbeeld over de beste inrichting van de spoorzone, dan kunnen we de burger laten meebeslissen. We hebben ook een internetpoll, maar daarnaast bestaat bij ons ook nog de gedrukte brief,” zegt Hans Rube.

Noodzaak

Hans Rube, die geen voorstander is van internetjournalistiek, begeeft zich met name op het web omdat het noodzakelijk is voor zijn werk. Alle raadstukken die hij nodig heeft, worden tegenwoordig alleen via internet gestuurd; ook politieke partijen zijn voornamelijk op internet actief. Vrijwel alle contacten verlopen via de email, die Rube belangrijk vindt voor zijn werk. Hoewel de redacteur vindt dat de journalistiek “haar eigen ruiten inkegelt door dat internet”, erkent hij dat hij een achterhoedegevecht voert in deze kwestie. Met de tegenwoordige bedrijfsfilosofie ‘Web first’ die wordt gehanteerd door het Brabants Dagblad, dient hij alles gelijk online te zetten. “Vanochtend plaatste ik nog vanuit de raadscommissievergadering een bericht. Anders zou ik het gewoon in de krant hebben gezet en dan valt het artikel toch wel als nieuws op de deurmat de volgende ochtend, want het Brabants Dagblad was het enige medium dat bij die vergadering aanwezig was.”

Efficiëntie is het belangrijkste motief voor professionele journalisten om het internet te gebruiken. Internet is snel en altijd toegankelijk en bevat een enorme hoeveelheid gedigitaliseerde informatie, eigenschappen die nuttig zijn voor het beroep van journalist, waarvan informatieverwerking een belangrijk deel uitmaakt. Vanwege deze efficiëntie wijzen enkele respondenten ook op het gunstige effect van internet op de betrouwbaarheid van hun verzamelde informatie. Twee van de vijf respondenten willen middels internet graag een dialoog tussen journalist en burger of burgers onderling stimuleren; een van hen geeft als motivatie het verplicht navolgen van het bedrijfsbeleid 'Web first'.

4.5 Motivaties internetgebruik: burgerjournalisten

In tegenstelling tot het overwegend functionele karakter van de motivaties onder professionele journalisten, levert een rondvraag onder burgerjournalisten een gevarieerder beeld op. Naast het gebruiksgemak en de efficiëntie van het internet worden in deze groep ook andere motieven genoemd, zoals het vinden van een publiek waar dat niet mogelijk was bij traditionele mediakanalen en de mogelijkheid tot het bijdragen aan een publiek debat.

Efficiëntie

Net als voor de professionele journalist biedt het internet ook de burgerjournalist een snelle manier om aan veel informatie te komen. De lokale vrijwilligersomroep in Woerden kreeg beschikking over veel meer bronnen op elk moment van de dag, wat volgens Ruud Orsel belangrijk is voor de burgerjournalist. “Internet is met name voor mensen zoals wij, die hun journalistieke activiteiten naast hun werk of studie moeten doen en dus bezig zijn in de uren dat organisaties of personen niet meer bereikbaar zijn, natuurlijk een belangrijke bron waaruit je je informatie kunt halen. Omdat dat echter vaak informatie is die gepubliceerd wordt op een manier waarin de publicist zichzelf de hemel in prijst, heb je natuurlijk wel de taak om daarin zoveel mogelijk te filteren. Je kunt bronnen natuurlijk, zeker als het organisaties in Woerden betreft en het zijn geen bedrijven, ook proberen te bellen, maar de gemeente of de provincie zijn ’s avonds slecht te bereiken.”

Promotie

Voor de Woerdense lokale vrijwilligersomroep is ook promotie een belangrijke drijfveer voor het gebruik van internet. “Internet is voor ons natuurlijk ook een middel om onze andere activiteiten in de *picture* te spelen via onze website. Mensen *googelen* misschien op een onderwerp en belanden op onze website, dat kan soms natuurlijk het eerste contact met de omroep zijn. Woerden heeft veel mensen die van buiten hierheen zijn gekomen en niet altijd direct weten dat er een lokale omroep is, laat staan hoe die heet en waar die zit. Het is natuurlijk een middel om je omroepactiviteiten over het voetlicht te brengen. Net als de kabelkrant eigenlijk met dat vooropgezette doel is ontwikkeld. Ik zie het inmiddels wel als een serieus kanaal waarlangs we onze informatie naar buiten brengen. Maar ik heb nog wel steeds de overtuiging als je het daar goed doet, het er ook toe kan leiden dat mensen sneller naar de radio-uitzending gaan luisteren.”

Gebrek aan financiële middelen

Wanneer een organisatie puur op vrijwilligers draait en geen inkomsten krijgt, is de gang naar het internet ook een logische keuze. “Een krant maken is niet te doen, dat kost veel te veel geld. Dit niet.

Je blijft afhankelijk van vrijwilligers en de druk op hen wordt veel te groot als je een krant maakt en die om de zoveel tijd uit moet brengen,” vertelt Bart van der Zande.

Ander geluid

VU-medewerker en oud-journalist Peter Breedveld startte in 2004 de weblog Frontaal Naakt. “Toen het debat over moslims na de moord op Theo van Gogh oplaaide, wilde ik daar ook aan meedoen en een stuk schrijven. Ik ging ermee naar de NRC, Trouw, de Volkskrant, ik heb allerlei brieven gestuurd... De traditionele media zijn heel voorzichtig met kritiek op moslims. Ik had de behoefte om een ander geluid te laten horen. Op internet had ik ineens een podium.” Breedveld vond *online* veel anderen die zijn frustraties deelden. “Dan ontstaat er een gemeenschap. Ik ken veel van degenen die op mijn blog reageren.” De blogger constateerde niet alleen een ‘voorzichtigheid’ bij de traditionele media, maar ook een bepaald heersend gedachtegoed of een algemene mening die aan verandering onderhevig is en die Breedveld aanduidt als ‘teneur’. Zijn opvattingen over de Nederlandse moslimgemeenschap zijn liberaal en zijn niet veranderd in de loop der jaren: Breedveld vindt dat men moslims niet anders moet behandelen dan autochtone Nederlanders. “Vijf jaar geleden was ik daardoor een ‘islambasher’ en een rascist. Nu word ik als het tegenovergestelde gezien, terwijl ik precies hetzelfde verkondig. Daaraan zie je dat de teneur in de mainstream media verandert.”

Ook Sargasso-hoofdredacteur Dimitri Tokmetzis herkent zich in de opvatting dat bloggers het internet hebben opgezocht om de hogere mate van ruimdenkendheid of vooruitstrevendheid: “Blogs agenderen idealistisch, ze willen iets veranderd zien. Ze hebben vaak dwarsere meningen. Dat is vaak paranoïde of simplistisch, maar ook is er veel ideevorming, het buiten de gebaande paden denken. Er wordt een afstand gecreëerd tussen de burgerjournalistiek en de elitejournalistiek. Er is ruimte voor een kritischer houding ten opzichte van het kapitalisme of de eurocrisis. Het is een meer intellectuele beweging: blogs pikken rondzwevende ideeën sneller op dan traditionele media. Nieuwsinstituties pikken de standaard media op, maar niet de heersende ideeën.”

Tokmetzis’ collega Stephan Okhuijsen constateerde tevens dat de traditionele kanalen tekortschoten in het bieden van ruimte aan nieuwe of andere ideeën. “Ik ben een tijd actief geweest in de politiek, ik heb een aantal bestuursfuncties bij de SP gehad, zowel lokaal als landelijk. Ik wilde aan de binnenkant zien hoe de politiek functioneert. Dat viel tegen, het was allemaal traag en moeizaam. Als je specifiek afwijkende ideeën had, was daar de politiek voor mijn gevoel weinig aandacht voor.”

Toch geldt niet voor elke burgerjournalist de wens om de confrontatie op te zoeken. Het oproepen van een discussie hoeft niet per se online, dat kan ook in de kroeg, vindt Vers Beton-schrijver Bart van der Zande.

Noodzaak

Vincent Cantrijns gang naar het internet is, net als bij Peter Breedveld, ingegeven door het krijgen van nul op rekest door de traditionele media. Cantrijn doet dit echter niet omdat zijn mening in de traditionele media niet werd gewaardeerd, maar omdat er geen plaats meer voor hem was. De burgerjournalist had het liefst bij de lokale krant gebleven, waarvoor hij columns schreef; wegens bezuinigingen besloot Wegener echter deze columns op regionaal niveau te laten schrijven door dezelfde persoon. Na vier jaar met veel plezier columns te hebben geschreven, stond Cantrijn op straat. Toen hij door de website nijmegencentraal.nl werd uitgenodigd om te schrijven, ging hij daar dan ook enthousiast op in, hoewel zijn voorkeur uitgaat naar de gedrukte media.

Bijdrage aan publiek debat

Naast de veelgehoorde behoefte aan een medium waarin meningen meer speelruimte krijgen, is het hebben van interesse in en het leveren van een bijdrage aan maatschappelijke ontwikkelingen tevens een motiefactor. Stephan Okhuijsen ziet de burgerjournalistiek als manier om een bijdrage aan de samenleving te leveren. “Het gaat me aan het hart, ik schrijf over mijn interesse. Ik schrijf uit bevologenheid. Mijn doel is op een leuke en interessante manier meedoen aan het publieke debat. De algemene mening mijn kant op schuiven. Je kunt bijdragen aan een snellere vooruitgang van het publieke debat en verbetering van de democratie en open data. Je kunt bijdragen aan initiatieven op dat gebied. Schrijven is een hulpmiddel bij het opbouwen van een netwerk. Een stuk is de voorkant van een proces, de achterkant bevat veel meer: praten, een netwerk vormen, verder komen.”

Verwant aan deze maatschappelijke bijdrage is het gevoel van betrokkenheid bij de samenleving. Bart van der Zande beschouwt dit gevoel als belangrijkste motivatie voor zijn medeschrijvers. “De liefde voor de stad is een drijfveer voor veel mensen van Vers Beton. Ze voelen zich betrokken bij de stad.”

Ook voor burgerjournalisten is het internet op de eerste plaats gemakkelijk in gebruik, omdat snel de juiste informatie gevonden kan worden. Daarnaast worden enkele nieuwe motieven genoemd. Ruud Orsel wil door het gebruiken van internet vooral de bekendheid voor de lokale vrijwilligersomroep vergroten. Vincent Cantrijn wilde liever voor de krant blijven schrijven, maar verplaatste zijn artikelen noodzakelijkerwijs naar het internet. De redactie van Bart van der Zande maakte de gang naar het internet omdat er gratis gepubliceerd kan worden. Stephan Okhuijsen en Peter Breedveld vonden dat de traditionele media weinig ruimte bood voor hun eigen mening en maakten daarom de keuze om deze op internetplatforms uiteen te zetten, waar zij meer erkenning en respons kregen.

De bespreking van motieven voor internetgebruik van burgerjournalisten is het laatste onderdeel van de Resultatensectie. In de hierop volgende conclusie worden bovenstaande resultaten samengevat en wordt aan de hand hiervan een antwoord gegeven op de hoofdvraag van deze master thesis.

5 CONCLUSIE

In deze master thesis staat het internetgebruik van professionele en burgerjournalisten en de motivaties die zij hiervoor hebben, centraal. Een serie interviews met respondenten uit diverse vormen van het journalistieke veld vormde in dit onderzoek de methodiek van dataverzameling, op basis waarvan conclusies getrokken kunnen worden over dit internetgebruik. In dit slothoofdstuk worden deze conclusies gepresenteerd en besproken in het licht van de constatering in de reeds bestaande literatuur. Er wordt begonnen met het kort bespreken van de definiëring van de grens tussen burger- en professionele journalistiek, waarna op basis van de twee besproken categorieën in internetgebruik twee profielen worden geschetst. Daarnaast zal een korte samenvatting worden gegeven van de thema's, ofwel discourses die in de interviews naar voren zijn gekomen omtrent internetgebruik in de journalistiek, gevolgd door een overzicht van genoemde motieven. Ter afsluiting volgt een samenvattend antwoord op de onderzoeksvraag van deze master thesis.

5.1 Definitie

Deuze (2005) stelde dat het denken over de journalistiek gekenmerkt wordt door verdeeldheid. Wat burgerjournalistiek betreft, hebben diverse auteurs geprobeerd een definitie op te stellen, waaruit tevens een verdeeldheid spreekt (Lewis, Kaufhold & Lasorsa, 2010; Deuze, Bruns & Neuberger, 2007; Atton & Hamilton, 2008). De resultaten van dit onderzoek bevestigen deze verdeeldheid. In de gesprekken met de respondenten is geconstateerd dat de begrenzing van wat wel en niet als journalistiek beschouwd kan worden, een grijs gebied vormt. Daarnaast bleek onder respondenten onduidelijkheid te heersen met betrekking tot de term 'burgerjournalistiek'. Gedurende de interviews is vastgesteld dat voor de grens tussen professionele en burgerjournalistiek het hoofdkomen door vrijwel alle respondenten als een bepalende factor geacht wordt. Dit houdt in dat een burgerjournalist ofwel geen geld ofwel een kleine inkomstenbron vergaart met het bedrijven van journalistiek, maar dat het hoofdkomen in een andere sector verdiend wordt. Daarnaast beschikt de burgerjournalist veelal over een specifieke interesse en een kennisspecialisatie op dat gebied.

5.2 Twee internetprofielen

In het theoretisch kader is geconstateerd dat er twee interpretaties van communicatie bestaan: communicatie als ritueel en als transmissiemiddel (Carey, 1989). Op basis hiervan is in de methodiek het concept 'internetgebruik' geoperationaliseerd. Het gebruiken van internet als naslag- en zendmiddel sluit aan bij het zien van communicatie als transmissiemiddel, waarbij

informatieoverdracht centraal staat; wanneer internet als collaboratiemiddel gebruikt wordt, is er een samenhang met het zien van communicatie als ‘ritueel’ en wordt er belang gehecht aan het ontstaan van een gemeenschap. Ter conclusie zijn deze twee categorieën vertaald naar twee profielen. De methodische tweedeling in internetgebruik die op basis van de literatuur is gemaakt, blijkt overeen te stemmen met het internetgebruik van de respondenten in de praktijk: zij gebruiken het internet of hoofdzakelijk als naslag- en zendmiddel en zien af van verdere online activiteiten, of zetten het internet in als collaboratiemiddel en zoeken interactie met andere internetgebruikers.

Het “transmissie”-internetprofiel

Het gebruiken van internet als naslag- en zendmiddel, dat aansluit op het zien van communicatie als transmissiemiddel, kan worden samengevat in een profiel dat aangemerkt is als het ‘transmissie-internetprofiel’. Internet dient in dit profiel hoofdzakelijk als een manier om feiten te checken en achtergrondinformatie in te winnen. Het leggen van contact met anderen via internet gebeurt voornamelijk in de vorm van email en heeft een pragmatisch karakter.

Van de respondenten beantwoorden twee professionele journalisten en twee burgerjournalisten aan dit profiel. Zij beschrijven hun omgang met het internet volgens deze richtlijnen. Dit gegeven impliceert dat het gebruiken van internet als naslag- en zendmiddel niet per definitie kan worden toegeschreven aan een van beide sectoren. Er kan op basis van dit onderzoek derhalve niet gezegd worden dat de professionele journalistiek verschilt van de burgerjournalistiek in het inzetten van internet met als hoofddoel informatieoverdracht.

Het “rituele” internetprofiel

Het andere profiel dat gedefinieerd is voor deze master thesis, kenmerkt zich door een meer actieve houding online: het hoofddoel hierbij betreft ‘collaboratie’, een op samenwerking steunend proces waarbij materiaal wordt ontwikkeld en gepubliceerd. Een voorbeeld van collaboratie is de levendige discussie over moslims in de Nederlandse blogwereld, zoals beschreven door Peter Breedveld. Het internet wordt in deze context niet alleen gebruikt om informatie aan te onttrekken, maar er wordt ook op actieve wijze geprobeerd een dialoog met anderen aan te gaan. Dergelijke collaboratievormen komen niet alleen voort uit privé-initiatieven: ook sommige professionele journalisten nemen deel aan online dialogen. Jaap van Essen en Rik Goverde zwengelen in de rol van journalist bewust discussies op internet aan, waarbij met name de internetdienst Twitter gebruikt wordt. De achterliggende doelstelling hierbij komt overeen met de principes van het *civic journalism*, ofwel de publieke journalistiek (Rosen, 1992). Tot het ‘rituele’ internetprofiel onder de respondenten worden drie professionele journalisten en drie burgerjournalisten gerekend; opnieuw kan dus niet worden geconstateerd dat het gebruiken van internet voor collaboratiedoeleinden een verschil vormt tussen de professionele en burgerjournalistiek.

5.3 Heersende discourses omtrent internetgebruik

Wanneer over de internetdienst Twitter gesproken wordt, is er een onderscheid merkbaar tussen journalisten die onder verschillende profielen vallen. Respondenten uit het ‘transmissie’-profiel gebruiken Twitter slechts omdat hun werk dit vereist; anderzijds gebruiken respondenten met een collaboratieve internetinstelling, zoals Jaap van Essen, Rik Goverde en Stephan Okhuijsen, het sociale medium met veel enthousiasme en noemen de mogelijkheden die Twitter biedt voor de publieke journalistiek.

De mening over de implicaties van internetjournalistiek voor de democratie geven tevens een indicatie van de betreffende instelling ten opzichte van internet. Hans Rube vindt bijvoorbeeld dat door de snelheid van het medium geen tijd meer is voor onderzoeksjournalistiek, zodat misstanden minder vaak ontdekt zullen worden. Jaap van Essen, Rik Goverde en Stephan Okhuijsen, die meer op collaboratie zijn gericht, menen expliciet het tegendeel: door de transparantie van informatie is het internet juist bevorderlijk voor de democratie.

Wat betreft het bemerken van rolveranderingen is geen duidelijk verschil te bemerken tussen internetgebruikers uit beide profielen. Vrijwel elke respondent vindt dat de positie van de journalist in berichtgeving onder invloed van nieuwe media structureel is veranderd. Voor de bespreking van verdienmodellen geldt hetzelfde: de meerderheid van respondenten merkt op dat het slecht gesteld is met de inkomstensector, maar er worden geen contrasterende standpunten gekozen. Bij het onderwerp ‘versnelling in de journalistiek als gevolg van internet’ kan echter wel een onderscheid tussen de twee profielen gemaakt worden: internetgebruikers uit het ‘rituele’ profiel zien de opgemerkte versnelling als uitdagend, terwijl respondenten uit het ‘transmissie’-profiel vinden dat hierdoor tekort geschoten wordt in de kwaliteit van journalistiek.

Vooraf in het beschrijven van de verschillen tussen internet en gedrukte media weerklanken twee standpunten. Rube, Valkenet, Cantrijn en Orsel, die het ‘transmissie’-profiel vertegenwoordigen, hebben niet veel op met het publiek op het internet en vinden de traditionele media professioneler, betrouwbaarder en serieuzer. Okhuijsen, Van der Zande, Van Essen, Tokmetzis, Goverde en Breedveld, ingedeeld in het ‘rituele’ profiel, zien echter unieke kansen en mogelijkheden die het internet biedt, bijvoorbeeld in de vorm van ‘*open publication*’, een kenmerk van de omslag naar een open-sourcemodel (Kenniland, 2011).

De mening over betrouwbaarheid van burgerjournalistieke initiatieven op internet zijn daarnaast tevens kenmerkend voor de profielen. ‘Transmissie’-internetgebruikers zijn argwanend ten opzichte van op internet gepubliceerd materiaal en sluiten zich aan bij Keens opvattingen over amateurs op het internet; ‘rituele’ internetgebruikers bekijken deze kwestie optimistischer en menen dat de grootschaligheid en transparantie van het internet leiden tot een filtering van slechte bijdragen.

Verandering van de journalistieke rol

In het theoretisch kader is geconstateerd dat de 'waakhondrol' en de 'gatekeeper' de belangrijkste functies zijn die in de literatuur aan de journalistiek toegekend worden en dat deze functies veranderd zijn onder invloed van het internet. Volgens Pavlik (2001) heeft de maatschappelijke rol van de journalist sinds de komst van de nieuwe media een cruciaal en onomkeerbaar andere vorm aangenomen. Deze constatering worden bevestigd in de gesprekken met de respondenten.

Versnelling en digitalisering

Respondenten observeren een versnelling in het journalistieke werkproces. Zij leggen de oorzaak voor deze versnelling veelal bij het internet, waardoor nieuws binnen zeer korte tijd een zeer groot publiek bereikt. Deze ontwikkeling vergroot het belang van de factor tijd in de journalistiek. Enkele geïnterviewde professionele journalisten vinden dat deze versnelling ten koste gaat van de waakhondrol, omdat niet genoeg tijd overblijft voor gedegen journalistiek onderzoek.

Types journalistiek

In de vier vormen van journalistiek die Deuze (2003) onderscheidt, is de hiervoor geconstateerde en beschreven tweedeling tevens te herkennen. De oriënterende en instrumentele vormen van journalistiek schaarst Deuze onder een meer gesloten vakgebied met de bekende 'gatekeeperrol'. Aan deze zijde is vooral het zenden van informatie een kernzaak; dit gebeurt middels eenrichtingsverkeer van journalist tot publiek. Deze kenmerken sluiten aan bij het 'transmissie'-internetprofiel. Anderzijds is bij de monitorische en dialogische journalistiek inspraak van het publiek belangrijk en wordt bij het bedrijven ervan actief gezocht naar interacties met lezers, luisteraars en/of kijkers, wat tevens centraal staat bij het 'rituele' internetprofiel en een meer 'open' relatie tussen journalist en publiek representeert.

Naar een open-source-model

Uit de interviews blijkt dat de omslag naar een journalistiek 'open source'-model, die in het rapport van Kennisland beschreven wordt, in de praktijk nog niet voltooid is; er is echter wel een langzame verkleining van de eerdere 'geslotenheid' van professionele journalistiek. De journalist bevindt zich niet langer in beroepsmatige elitekringen, maar is "dichter bij de mensen komen te staan", zoals Harry Valkenet deze ontwikkeling beschrijft. Interactie tussen de journalist en het publiek stond in vroegere tijden op een veel lager pitje: de komst van het internet heeft deze omhooggestuwd. De drempel om contact op te nemen met de traditionele media middels de telefoon of een brief werd na de introductie van het internet aanzienlijk verlaagd. Het sturen van een email of het *posten* van een reactie op internet kost minder moeite en gebeurt dus ook sneller. Respondenten met een professionele journalistieke achtergrond ondervinden deze toenemende interactie in de praktijk.

Niet alleen geeft het publiek door middel van het internet meer reacties op journalistiek werk, ook nemen zij dankzij dit medium vaker deel aan de publicatie van materiaal. *Open publication*-producties nemen toe en vergroten de invloed van burgers in berichtgeving. In een aantal interviews werd deze door het internet gestimuleerde vorm van publicatie genoemd en omschreven als een belangrijke ontwikkeling.

5.4 Motivaties

Op basis van de interviews kan gesteld worden dat binnen de professionele journalistiek internetgebruik van groot belang is. Professionele dagbladen richten zich meer en meer op het internet en passen hier ook hun bedrijfsfilosofie op aan, zoals het Brabants Dagblad (“Web first”), waardoor Hans Rube bijvoorbeeld verplicht wordt internetberichten op de site van de krant te plaatsen, ongeacht zijn weerzin jegens internetjournalistiek. De incorporatie van internet in traditionele mediakanalen is volgens enkele andere respondenten echter nog lang niet optimaal: zo vindt Rik Goverde dat “je binnen bent” als een krant op de juiste, succesvolle manier gebruik weet te maken van het internet.

Het grote belang van het internet voor het werk van de professionele journalist is tevens een van de belangrijkste motivaties om het te gebruiken. Het internet biedt als geen ander medium een snelle toegang tot een vrijwel onuitputtelijke bron van informatie en brengt hierdoor efficiëntie in de journalistieke praktijk. Respondenten uit de professionele journalistiek geven aan dat dit de hoofdreden is voor het inzetten van internet bij hun werk. Deze behoefte aan pragmatisme en functionaliteit wordt tevens geconstateerd in het eerdere onderzoek van Hermans, Vergeer en Pleijter (2009).

Aangezien in deze master thesis niet alleen professionele, maar ook burgerjournalisten betrokken zijn, kan deze motivatie worden verklaard in het licht van de Uses-and-Gratificationsbenadering. De User-Gratification-benadering, die nader is toegelicht in het theoretisch kader, stelt dat de manier waarop een medium gebruikt wordt, voortkomt uit bepaalde behoeftes. Internet heeft voor de burgerjournalisten op diverse manieren een toegevoegde waarde. Voor Ruud Orsel betekent het internet een middel ter promotie van de vrijwilligersomroep. Het internettijdschrift waar Bart van der Zande voor werkt, koos voor internet vanwege de zeer lage productiekosten die ermee gemoeid zijn. Peter Breedveld zocht bij de traditionele media tevergeefs naar een publicatiemogelijkheid voor zijn ideeën en vond uiteindelijk in de blogwereld een podium en interactie met een publiek. Stephan Okhuijsen ontdekte op het internet eveneens een publiek en de mogelijkheid tot publicatie van eigen materiaal.

Uit de beschreven motivaties voor internetgebruik die in de interviews genoemd werden, spreekt wederom een tweedeling, ditmaal tussen professionele en burgerjournalisten. Waar voor de meerderheid van de professionele journalisten het gebruik van internet in de vorm van werktechniek

als vanzelfsprekend geldt, hebben de respondenten die actief zijn in de burgerjournalistiek elk een uitgesproken reden om het te gebruiken. Geïnterviewde burgerjournalisten lijken dan ook bewuster gekozen te hebben voor het werken met het medium internet en vervullen daarmee duidelijk omschreven behoeftes. Professionele journalisten daarentegen geven in de interviews desgevraagd niet erg bewust aan om welke reden zij het internet inzetten bij hun journalistieke activiteiten. Zij beschouwen het gebruiken van internet als een vanzelfsprekende techniek om op een snelle, doelgerichte manier veel informatie te verzamelen.

Deze tweedeling sluit aan op het onderscheid in zakelijke en privé-motieven dat in het theoretisch kader is gemaakt. Volgens Luo (2011) zijn gebruiksgemak, het zoeken van informatie, tijdverdrijf, vermaak, ontvluchting, identiteitsconstructie en sociale interactie de belangrijkste motieven voor internetgebruik die eerdere onderzoeken met een Uses-and-Gratifications-perspectief hebben opgeleverd. 'Gebruiksgemak' en 'het zoeken van informatie' werden in het theoretisch kader als motieven voor zakelijk internetgebruik genoemd: dit stemt overeen met de bevindingen uit het onderzoek. De motieven die door de burgerjournalisten zijn genoemd, zijn per respondent verschillend en sluiten minder goed aan op de uit sociaal-psychologische behoeften voortkomende motieven uit de theorie.

5.5 Antwoord op de onderzoeksvraag

In de journalistieke wereld lijkt het internet een factor te zijn die bijdraagt aan het bewegen van een gesloten en hiërarchische traditionele journalistiek naar een meer open model waarin burgerjournalistiek een aandeel heeft (Kenniland, 2011). In deze transitie weerklinkt een belangrijk verschil tussen de professionele en de burgerjournalistiek dat in de literatuur wordt aangewezen: de professionele journalistiek heeft in vergelijking met de burgerjournalistiek een meer gesloten en afstandelijk karakter (Deuze, Bruns & Neuberger, 2007). Daarnaast kent de burgerjournalistiek een meer heterogeen karakter en een minder vastomlijnd werkveld (Atton & Hamilton, 2008).

Uit een analyse van het internetgebruik van professionele en burgerjournalisten blijkt dat dit gebruik in de praktijk kan worden gecategoriseerd op twee manieren. Enerzijds bestaat een vorm van internetgebruik met als hoofdzaak het uitwisselen van informatie, waarbij het wordt ingezet als naslag- en zendmiddel; de tegenhanger is een vorm van internetgebruik waarin vooral online collaboratie wordt nagestreefd en de journalist productieve interactie zoekt met andere internetgebruikers.

Aangezien de professionele en burgerjournalisten uit het onderzoek verdeeld zijn over deze profielen, kan wat dit betreft geen eenduidig verschil worden aangewezen tussen beide sectoren. Bij de bespreking van hun motivaties voor dit internetgebruik ligt dit echter anders. Professionele journalisten vinden over het algemeen vooral de efficiëntie die het snelle en altijd toegankelijke

internet met zich meebrengt, de belangrijkste reden om het te gebruiken. Burgerjournalisten dragen echter andere motieven aan, waarbij belangen op individueel niveau een grotere rol spelen. Voorbeelden zijn het ten gehore willen brengen van de eigen mening, wat in de traditionele media vaak minder goed lukt dan op het internet; het zoeken van bekendheid voor de eigen omroep; het niet hoeven betalen voor publicatie en het krijgen van een goede mogelijkheid om bij te dragen aan de samenleving.

Hoewel de professionele en de burgerjournalistiek beide vaak zijn onderzocht en beschreven en ook internetgebruik in de journalistiek geen onbekend onderwerp is, zijn de verschillen tussen beide sectoren wat internetgebruik betreft en de motivaties hiervoor nog niet eerder belicht. Motivatie- en gebruiksonderzoek over internet in een journalistieke context is dan ook een nieuwe invalshoek in een bestaand werkveld. Met deze master thesis is ernaar gestreefd deze nog onbekende richting te verdiepen; wellicht vormen suggesties voor vervolgonderzoek, die in de afsluitende discussiesectie besproken worden, aanleiding voor verdere verdieping van deze invalshoek.

6 Discussie

Kennisland (2011) constateert een ‘opening’ van de voorheen gesloten journalistiek, die gedomineerd werd door de beroepsgroep van professionele journalisten. Deze opening ontwikkelt zich in de vorm van het groeiende aandeel van burgers in de journalistiek, voor wie de opkomst van het internet in dit proces een cruciale stimulans geweest is. Ook uit andere onderzoeken die zijn besproken in het theoretisch kader, is gebleken dat de rol van de traditionele journalist aan het veranderen is. De toekomst lijkt te liggen bij *open source*-journalistiek: de vroegere consument is ‘*prosumer*’ geworden (Toffler, 1980).

In deze master thesis is geconstateerd dat in het internetgebruik van journalisten een tweedeling bestaat. Het internetprofiel waarin transmissie van informatie centraal staat, representeert de meer ‘gesloten’ vorm van journalistiek waarin er geen wisselwerking met de burger plaatsvindt. Als tegenhanger is het ‘rituele’ internetprofiel geïdentificeerd, waarbij internet wordt ingezet om in dialoog te treden met de burger; deze vorm van journalistiek is meer ‘open’ en sluit aan bij het toekomstbeeld dat Kennisland (2011) schetst. De profielen zijn echter niet toe te schrijven aan de professionele journalistiek enerzijds of de burgerjournalistiek anderzijds: de respondenten uit beide sectoren verdeelden zich over beide profielen. Met een vervolgonderzoek op grotere schaal kan worden onderzocht of de gebruikersprofielen inderdaad willekeurig voorkomen, of dat op grotere schaal wellicht wel blijkt dat een bepaald profiel vaker voorkomt bij professionele dan wel burgerjournalisten. De twee profielen die in deze master thesis door verkennend kwalitatief onderzoek zijn opgesteld, zouden in vervolgonderzoek vertaald kunnen worden naar kwantitatieve variabelen, zoals ‘deelname aan een internetforum’ als onderdeel van het ‘rituele’ internetprofiel. Door een vertaling naar dergelijke variabelen kan grootschalig kwantitatief onderzoek worden toegepast om de validiteit van de resultaten uit deze master thesis te testen.

Wat betreft motivaties is geconcludeerd dat er een verschil tussen beide sectoren bestaat: professionele journalisten geven voornamelijk aan dat zij internet bij hun werk gebruiken omdat het een efficiënte manier is van informatieverzameling, terwijl burgerjournalisten elk een extra individueel motief hebben om internet te gebruiken, naast het gebruiksgemak ervan. Ook deze resultaten kunnen naar een kwantitatieve, van tevoren opgestelde lijst van motivaties vertaald worden, zodat wederom op groter schaalniveau kan worden getest of professionele journalisten significant vaker een zakelijke motivatie als ‘snel informatie vinden’ voor het gebruiken van internet opgeven, terwijl burgerjournalisten een meer individueel georiënteerde motivatie als ‘gratis publicatie’ noemen.

In het theoretisch kader is gesteld dat de democratie een belangrijk thema is in het denken over de journalistiek. De huidige besproken in de journalistiek hebben wellicht gevolgen in het licht van dit thema. Door het grotere aandeel van burgers in de journalistiek en de grotere interactie tussen journalist en burger lijkt de journalistiek een groter democratisch gehalte te hebben gekregen: de stem van de burger wordt immers duidelijker gehoord. Toch zijn door respondenten in dit onderzoek ook kanttekeningen bij deze stelling geplaatst, zoals de zorg dat betrouwbaarheid van informatie niet altijd gegarandeerd kan worden bij amateurjournalistiek. Om kloppende informatie over bijvoorbeeld misstanden boven tafel te krijgen, zijn volgens sommige respondenten professionele journalistieke technieken vereist. Aan de andere kant wordt positief gedacht over mengvormen van professionele en burgerjournalistiek, waarbij professionele journalisten handvaten bieden aan burgerjournalisten. Dit is een manier waarop de journalistiek een democratischer gehalte zou kunnen krijgen. Wellicht kan vervolgonderzoek dieper ingaan op deze kwestie van democratisering binnen de journalistiek door bestaande projecten te analyseren waarin sprake is van dergelijke mengvormen. Als de omslag naar een *open source*-model zich inderdaad gaat voordoen, zoals Kennisland (2011) verwacht, zullen deze mengvormen vaker voor gaan komen.

Literatuur

- Allan, S. (2006). *Online News: Journalism and the Internet*. Buckingham: Stuart Open University Press.
- Allan, S., & Thorsen, E. (Red.). (2009). *Citizen journalism: Global perspectives*. New York: Peter Lang.
- Atton, C., & Hamilton, J. F. (2008). *Alternative journalism*. New York: Sage Publications.
- Bentley, C. H. (2011). Citizen Journalism: Back to the future? *Geopolitics, History, and International Relations*, 3(1), 103-120.
- Bivens, R. K. (2008). The Internet, mobile phones and blogging: How new media are transforming traditional journalism. *Journalism Practice*, 2(1), 113-129. doi: 10.1080/17512780701768568
- Black, J. (Red.). (1997). *Mixed News: the public/civic/communitarian journalism debate*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Blumler, J. G. (1979). The role of theory in uses and gratifications studies. *Communication Research*, 6, 9-36.
- Briggs, M. (2008). The end of journalism as usual. *Nieman Reports*, 62(4), 40 – 41.
- Bruns, A. (2005). *Gatewatching: Collaborative online news production*. New York: Peter Lang.
- Bumgarner, B. A. (2007). You have been poked: Exploring the uses and gratifications of Facebook among emerging adults. *First Monday*, 12.11. Geraadpleegd op <http://firstmonday.org/>
- Campbell, C. C. (2004). Journalism and public knowledge. *National Civic Review*, 93(3), 3-10.
- Carey, J. W. (1989). A cultural approach to communication. In D. McQuail (Red.), *McQuail's Reader in Mass Communication Theory* (pp. 13-36). London: SAGE Publications Ltd.
- Carr, N. (2008). Is Google making us stupid? *The Atlantic Monthly*, 302(1), 56-58, 60, 62-63.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2011). Mobiel internetten fors toegenomen (CBS, 27-05-2012). Geraadpleegd via de website van het Centraal Bureau voor de Statistiek: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/publicaties/artikelen/archief/2011/2011-067-pb.htm>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2011). Internet verdringt traditionele mediaproducten (CBS, 27-05-12). Geraadpleegd via de website van het Centraal Bureau voor de Statistiek: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/publicaties/artikelen/archief/2009/2009-2789-wm.htm>
- Chen, G. M. (2011). Tweet this: A uses and gratifications perspective on how active Twitter use gratifies a need to connect with others. *Computers in Human Behavior*, 27, 755 – 762.

- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1992). Extrinsic and intrinsic motivation to use computers in the workplace. *Journal of Applied Social Psychology*, 22(14), 1111–1132.
- Deuze, M. (1999). Journalism and the Web: An analysis of skills and standards. *International Communication Gazette*, 61(5), 373-390. doi: 10.1177/0016549299061005002
- Deuze, M. (2003). The Web and its journalisms: Considering the consequences of different types of news media online. *New Media & Society*, 5(2), 203-230.
- Deuze, M. (2005). What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered. *Journalism*, 6(4), 442–464.
- Deuze, M., Bruns, A., & Neuberger, C. (2007). Preparing for an age of participatory news. *Journalism Practice*, 1(3), 322–338.
- Dewey, J. (1916). *Democracy and education*. New York: Macmillan.
- Evers, J. (2007). *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*. Den Haag: Boom.
- Frances, K. (2009). Political media coverage: Watchdogs with bias-tinted glasses. *Yale Economic Review*, 5(2), 11.
- Gans, H.J. (2004). Journalism, journalism education, and democracy. *Journalism & Mass Communication Educator*, 59(1), 10-16.
- Garrison, B. (2003). How newspaper reporters use the Web to gather news. *Newspaper Research Journal*, 24(3), 62-75.
- Gillmor, D. (2004). *We the Media*. Sebastopol: O'Reilly Media.
- Gillmor, D. (2005). Where citizens and journalists intersect. *Nieman Reports*, 59(4), 11-13.
- Glasser, T.L. (Red.). (1999). *The idea of public journalism*. New York: The Guilford Press.
- Goode, L. (2009). Social news, citizen journalism and democracy. *New Media & Society*, 11(8), 1287 – 1305.
- Hermans, L., Vergeer, M., & Pleijter, A. (2009). Internet adoption in the newsroom: Journalists' use of the internet explained by attitudes and perceived functions. *European Journal of Communication Research*, 34(1), 55-71. doi: 10.1515/COMM.2009.004
- Kalmus, V., Realo, A., & Siibak, A. (2011). Motives for Internet use and their relationships with personality traits and socio-demographic factors. *Journal of the Humanities and Social Sciences*, 15(4), 385-403.
- Keen, A. (2007). *The Cult of the Amateur*. New York: Doubleday.
- Koch, T. (1991). *Journalism for the 21st century*. New York: Praeger.
- Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2007). *The elements of journalism*. New York: Three Rivers Press.

- Lemann, N. (2006). Amateur hour: the wayward press. *New Yorker*, 82(24), 44-49.
- Lewis, S. C., Kaufhold, K., & Lasorsa, D. L. (2010). Thinking about citizen journalism. *Journalism Practice*, 4(2), 163–179. doi: 10.1080/14616700903156919
- Lievrouw, L. A., & Livingstone, S. (2006). Introduction to the first edition. In L. A. Lievrouw & S. Livingstone (Red.), *The Handbook of New Media* (2e druk, pp. 35 – 54). London: SAGE Publications Ltd.
- Livingstone, S. (2004). The challenge of changing audiences: Or, what is the audience researcher to do in the age of the Internet? *European Journal of Communication*, 19, 75-86. doi:10.1177/0267323104040695
- Luo, M. M., Chea, S., & Chen, J. (2011). Web-based information service adoption: A comparison of the motivational model and the uses and gratifications theory. *Decision Support Systems*, 51(1), 21 – 30.
- Merritt, D. (1995). Public journalism and public life. *National Civic Review*, 84(3), 262-267.
- Morris, M., & Ogan, C. (1996). The Internet as mass medium. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 46(1), 39-50. doi:10.1111/j.1083-6101.1996.tb00174.x
- Nguyen, A. (2008). Facing the “fabulous monster”: The traditional media’s fear-driven innovation culture in the development of online news. *Journalism Studies*, 9, 91-104.
- Oers, van E. (2010). De hype voorbij: Een onderzoek naar de mate waarin User Generated Content is geïntegreerd op de websites van prominente nationale nieuwsmedia in Nederland (Master’s thesis, Rijksuniversiteit Groningen). Te verkrijgen via Scribd Database. (UMI No. 49927126).
- Oum, S., & Han, D. (2011). An empirical study of the determinants of the intention to participate in user-created contents (UCC) services. *Expert Systems with Applications*, 38(12), 15110–15121.
- Pavlik, J.V. (2001). *Journalism and New Media*. New York: Columbia University Press.
- Paulussen, S. (2004). *Journalistiek@internet.be: Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie* (Doctoral dissertation, Universiteit Gent).
- Pleijter, A., Hermans, L., & Tebbe, F. (2005). Nieuwsgaren op het Web: Internetgebruik in de Nederlandse journalistiek. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 33, 14–31.
- Rosen, J. (1992). Politics, vision, and the press: Toward a public agenda for journalism. In J. Rosen & P. Taylor (Red.), *The New News v. The Old News: The Press and Politics in the 1990s* (pp. 3–33). New York: Twentieth Century Fund Press.
- Rubin, A. M. (2002). The uses and gratifications perspective of media effects. In J. Bryant & D. Zillmann (Red.), *Media effects: Advances in theory and research* (pp. 525-548). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ruggiero, T.E. (2000). Uses and Gratifications theory in the 21st century. *Mass Communication and Society*, 3(1), 3-37.

- Shao, G. (2008). Understanding the appeal of user-generated media: a uses and gratification perspective. *Internet Research*, 19(1), 7–25.
- Singer, J.B. (1997). Still guarding the gate? The newspaper journalist's role in an online world. *Convergence*, 3, 72-89.
- Steensen, S. (2009). Online feature journalism: a clash of discourses. *Journalism Practice*, 3(1), 13-29.
- Talja, S. (1999). Analyzing Qualitative Interview Data. *Library and Information Science Research*, 21(4), 459-477.
- Toffler, A. (1980). *The third wave*. New York: William Morrow.
- Ushahidi Platform. (g.d.). About us. Geraadpleegd op 11 maart, 2012, op <http://ushahidi.com/about-us>
- Watson, H. (2011). Preconditions for citizen journalism: A sociological assessment. *Sociological Research Online*, 16.3. doi: 10.5153/sro.2417
- Weijden, van der J. (2007). Online news, online journalism, online debate? A feature analysis of popular Dutch online news media (Master's thesis, Erasmus Universiteit Rotterdam). Te verkrijgen via Master Thesis Repository Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Zelizer, B. (2011). Journalism in the service of communication. *Journal of Communication*, 61(1), 1-21. doi: 10.1111/j.1460-2466.2010.01524.x

Bijlage: *Topic list* bij interviews

1. **Introductie**

- Achterliggende vraagstelling
- Doel
- Onderzoeksmethode
- Waarom respondent is benaderd

2. **Eigen ervaring journalistiek internetgebruik**

- (Hoe) gebruikt u het internet bij journalistieke activiteiten?
- Onder welke vorm van journalistiek (traditioneel, online, publiek of participierend ([toelichting]) schaat u uzelf?
- ([Uitleg Steensen, 2009]) Sluit u zich meer aan bij traditionele journalistieke internetdiscoursen of bij zogenaamde nieuwe-mediadiscoursen?
- Uit wetenschappelijke literatuur blijkt dat de rol van de journalist veranderd is door de opkomst van nieuwe media. Sluit u zich hierbij aan? Zo ja, welke veranderingen ziet u?

3. **Overeenkomsten en verschillen met tegengestelde sector**

- Hoe definieert u 'traditionele' en burgerjournalistiek?
- Uit wetenschappelijke literatuur blijkt dat het aandeel van de burger in de journalistiek de laatste jaren is toegenomen. Wat is uw mening over deze ontwikkeling?
- Wat is volgens u de relatie tussen (burger)journalistiek en democratie?

4. **Thema 3: Motivatie voor journalistiek internetgebruik**

- (Terugkomend op genoemde internetgebruik) Met welke redenen gebruikt u deze internetdienst(en)? Welk(e) doel(en) heeft u voor ogen bij het gebruiken van internet op deze manier?